Jeugdhulp in de wijken

Welke wijkkenmerken verklaren de verschillen tussen verwacht en werkelijk gebruik van jeugdhulp?

Rob Gilsing
Cathelijne Mieloo
Wouter Reith
Kenninsnetwerk Jeugd Haaglanden

let's change
YOU. US. THE WORLD.

Kennisnetwerk
Jeugd Haaglanden

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

DE HAAGSE HOGESCHOOL

Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden

December 2020
© 2020 De Haagse Hogeschool

De Haagse Hogeschool
Johanna Westerdijkplein 75
2521 EH Den Haag
www.dehaagsehogeschool.nl
www.kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl

Auteurs: **Rob Gilsing, Cathelijne Mieloo, Wouter Reith**
Uitgever: De Haagse Hogeschool
Foto omslag: Shutterstock
Vormgeving: Jargo design

ISBN: 9789083115276

INHOUD

Samenvatting **5**

1 Inleiding **9**

2 Onderzoeksopzet **11**

3 Verwacht en werkelijk gebruik van jeugdhulp **13**
3.1 Model van het SCP 13
3.2 Uitkomsten voor Haaglanden 13
3.2.1 Verschillen tussen wijken 15

4 Verklaringen voor de verschillen tussen verwacht en werkelijk gebruik op wijkniveau **19**
4.1 Verklaringen op basis van kwantitatieve analyses 19
4.2 Verklaringen op basis van dialoogsessies 20
4.2.1 Algemene bevindingen 21
4.2.2 Sociale cohesie en veiligheid 21
4.2.3 Tevredenheid voorzieningen 26

5 Conclusies en aanbevelingen **31**

6 Literatuur **34**

Bijlage I Hoogste en laagste gebruik per gemeente **35**

Bijlage II Werkwijze kwalitatief onderzoek **36**
Deelnemers dialoogsessies 36
Verloop dialoogsessies 36
Verwerking gegevens 37

Bijlage III Werkwijze kwantitatief onderzoek **38**
Aanvullen van het landelijk model voor Haaglanden 38
Beschrijving van beschikbare bronnen 38
Analyses 40

DANKWOORD

Het gebruik van jeugdhulp laat zich deels voorspellen door kenmerken van de bevolking. Zo hangt, om maar een voorbeeld te noemen, een relatief hoog aantal eenoudergezinnen samen met een relatief hoog gebruik van jeugdhulp. Ook tal van andere factoren spelen een rol. In de diverse Rapportages Sociaal Domein presenteerde het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) op het niveau van Corop-regio's en gemeenten het verschil tussen het op basis van al deze kenmerken te verwachten gebruik van jeugdhulp en het daadwerkelijke gebruik. Daarbij zagen we grote onderlinge verschillen bij Corop-regio's onderling en bij gemeenten. In het ene gebied of gemeente lag het gebruik veel lager dan verwacht, in het andere weer veel hoger – en alles daar tussenin

De vraag hoe het kan dat er in bepaalde regio's en gemeenten aanzienlijke verschillen zijn tussen verwacht en daadwerkelijk gebruik, houdt beleidsmakers en onderzoekers bezig. Ook in de regio Haaglanden, een van de regio's met een in 2016 beduidend hoger gebruik dan verwacht, beraadden we ons op deze vraag. Al snel realiseerden we ons dat deze vragen weliswaar belangrijk zijn, maar dat het misschien nog wel interessanter en informatiever zou zijn als we de vraag op het niveau van wijken zouden kunnen beantwoorden. De veronderstelling was immers dat er ook tussen wijken in dezelfde gemeente aanzienlijke verschillen bestaan in het verschil tussen verwacht en daadwerkelijk gebruik. Het punt was: we hadden geen cijfers op wijkniveau.

Eind 2018 hebben we vanuit het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie van De Haagse Hogeschool het SCP benaderd met de vraag of zij ons konden helpen. Dat heeft geleid tot de samenwerking waarvan dit rapport het tweede tastbare resultaat is. In het voorjaar van 2020 heeft het SCP een rapport gepubliceerd waarin op basis van een landelijk model voor alle wijken in Nederland het verwachte gebruik van jeugdhulp zonder verblijf is berekend en afgezet tegen het daadwerkelijke gebruik. In het voorliggende rapport schetsen we de bevindingen uit de tweede fase van het samenwerkingsproject, waarin de focus lag op de regio Haaglanden. Doel was om kwalitatieve en aanvullende kwantitatieve verklaringen te vinden voor de verschillen tussen verwacht en werkelijk gebruik.

We hadden dit onderzoek niet kunnen doen zonder de inzet van vele bij jeugd en opvoeding betrokken partijen in Delft, Den Haag en Zoetermeer. Wij zijn alle mensen die deel hebben genomen aan de dialoogsessies in deze gemeenten zeer erkentelijk voor hun waardevolle inbreng. Daarnaast zijn wij veel dank verschuldigd aan onze partners in crime, de onderzoekers van het SCP waarmee we nauw hebben samengewerkt. Ingrid Ooms, Jeroen Boelhouwer en Roelof Schellingerhout, dank daarvoor. Ook willen wij graag de deelnemers in onze begeleidingscommissie bedanken. Naast de genoemde SCP-onderzoekers zijn dat Kaspar Bams van de gemeente Zoetermeer, Paul de Vreede van de gemeente Delft en in de beginfase ook Ybeltje Nieuwenhout van de gemeente Den Haag en Carola Nijmeijer namens de gemeente Delft. Tot slot danken we een van de medeaanstichters van dit onderzoek, Arie Opstelten van de gemeente Den Haag, die als externe deskundige ook betrokken was in de SCP-leescommissie. Mede door zijn enthousiasme is dit samenwerkingsproject tot stand gekomen.

Rob Gilsing
Lector Jeugdhulp in Transformatie

December 2020

SAMENVATTING

Veel Nederlandse jeugdigen en hun ouders krijgen jeugdhulp. In de ene gemeente meer dan in de andere. Binnen gemeenten zijn er soms grote verschillen tussen wijken. Deze hebben te maken met bijvoorbeeld het aantal kinderen dat in armoede of in een eenoudergezin opgroeit. Ook in de regio Haaglanden zijn grote verschillen in het gebruik van jeugdhulp tussen en binnen de gemeenten in de regio. Ook wijken die wat betreft demografie erg op elkaar lijken, kunnen sterk van elkaar verschillen in jeugdhulpgebruik. Om meer grip te krijgen op deze verschillen, worden in dit rapport de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Zijn er verschillen tussen daadwerkelijk en verwacht gebruik van jeugdhulp op basis een landelijk model in de regio Haaglanden? En zijn er verschillen tussen wijken?
2. Zijn verschillen tussen wijken in de regio Haaglanden te duiden op basis van aanvullend lokaal beschikbare kwantitatieve data en/of op basis van aanvullend kwalitatief onderzoek?
   a. Kan het gebruik van jeugdhulp in Haaglanden nog beter geschat worden met aanvullende wijkkenmerken die niet zijn opgenomen in het landelijk model?
   b. Kunnen factoren van de inrichting van het stelsel de verschillen verklaren tussen het voorspelde en het werkelijke jeugdhulpgebruik?

Voor de beantwoording van bovenstaande vragen is uitgegaan van het landelijk model van het SCP om jeugdhulpgebruik zonder verblijf te voorspellen. Dit model berekent op basis van kenmerken op wijkniveau, zoals het aandeel niet-westerse migranten, het aandeel eenouderhuishoudens en het aandeel huishoudens in de bijstand het verwachte gebruik van jeugdhulp zonder verblijf voor de betreffende wijk. Het model is gebaseerd op cijfers uit 2017 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De resultaten uit dit model voor de regio Haaglanden zijn gebruikt als basis voor de beantwoording van de onderzoeksvragen in dit rapport.

Verschillen tussen werkelijk en verwacht gebruik

Op gemeenteniveau zijn er grote verschillen tussen het werkelijke gebruik in 2017 en het verwachte gebruik. Zo ligt het werkelijk gebruik in Zoetermeer aanzienlijk hoger dan het verwachte gebruik (verschil 7,1%). In Midden-Delfland en Wassenaar is het verwachte gebruik aanzienlijk lager dan verwacht (respectievelijk verschil van -16,1% en -12,7%). Ook zijn er grote verschillen tussen de wijken binnen deze gemeenten. Er zijn zowel wijken waar het werkelijke gebruik (ruim) onder als wijken waar het werkelijke gebruik (ruim) boven het verwachte gebruik ligt. Met name in een aantal wijken in Den Haag zien we een veel lager gebruik dan verwacht. Opvallend is dat we in Den Haag een veel lager gebruik dan verwacht zien in kwetsbare wijken – onder meer af te lezen uit een hoger verwacht gebruik dan het regionale gemiddelde. Dit regionale gemiddelde is onder andere gebaseerd op sociaal economische factoren. Dit patroon zien we in andere gemeenten niet, of niet in die mate.

Verklaringen voor de verschillen tussen werkelijk en verwacht gebruik

Kan het gebruik van jeugdhulp in Haaglanden beter geschat worden met kwantitatieve wijkkenmerken die niet in het landelijke SCP-model zijn opgenomen? En zijn er meer kwalitatieve factoren, zoals de inrichting van het jeugdhulpstelsel, die de verschillen kunnen verklaren tussen het voorspelde en het werkelijke jeugdhulpgebruik? Deze vragen hebben we beantwoord met kwantitatieve analyses van regionale data en in dialoogsessies met professionals uit wijken in de gemeenten Den Haag, Delft en Zoetermeer. Onze aanvullende analyses maken duidelijk dat het werkelijke gebruik van jeugdhulp afhangt van meer dan alleen demografische en sociaaleconomische factoren.

Uit zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve analyse komt als eerste naar voren dat we het verwachte jeugdhulpgebruik beter kunnen schatten als we factoren toevoegen die te maken hebben met (ervaren) sociale cohesie en de (ervaren) veiligheid in de wijk. Een lagere sociale samenhang leidt tot meer problemen en uiteindelijk een hoger jeugdhulpgebruik. De redenen voor het gebrek aan sociale samenhang zijn echter divers. Het kan bijvoorbeeld gaan om nieuwe wijken waar bestaande netwerken en structuren ontbreken of om de ruimtelijke inrichting van wijken die in meer of mindere mate ruimte biedt om elkaar te ontmoeten.

Ten tweede kwam naar voren dat we het verwachte jeugdhulpgebruik beter kunnen schatten door aanscherping van de factoren die in het SCP-model zijn opgenomen. Zo is bijvoorbeeld het aantal huishoudens met kinderen en groene druk te weinig specifiek. Een onderscheid naar leeftijdsklassen is hierin belangrijk. Een ander aspect is het aantal echtscheidingen. Uit de sessies kwam naar voren dat vooral zogenaamde vecht- of conflictueuze scheidingen van invloed zijn.

Ten derde kwam naar voren dat de beschikbaarheid van voorzieningen samenhangt met een lager jeugdhulpgebruik. Maar ook dat de tevredenheid over dit soort voorzieningen een rol speelt in het gebruik van jeugdhulp.
Het is lastig om antwoord te geven op de vraag of de inrichting van het gemeentelijke stelsel rond jeugdhulp de verschillen verklaart tussen het voorspelde en het werkelijke jeugdhulpgebruik. De wijken binnen dezelfde gemeenten verschillen in principe niet in de wijze waarop de jeugdhulp wordt georganiseerd. Wel werd in de sessies sterk gesuggereerd dat de samenwerking tussen alle partijen in de wijk invloed heeft op het werkelijke jeugdhulpgebruik. Hierbij gaat het dan niet alleen om formele samenwerkingsafspraken tussen organisaties, maar vooral ook om de interprofessionele samenwerking tussen professionals onderling. Daar waar de professionals van diverse partijen, zoals school, schoolmaatschappelijk werker, JGZ, praktijkondersteuner, huisarts, lokale team en politie elkaar kennen en goed met elkaar samenwerken, lijken problemen eerder gesignaleerd en opgepakt te worden.

Conclusies en aanbevelingen

De aanwezigheid van voorzieningen in de wijk, de tevredenheid erover en de samenwerking tussen instanties hebben invloed op het gebruik van jeugdhulp. Op basis van dit onderzoek kunnen we niet zeggen wat het effect is van meer en betere (samenwerking tussen) instanties op het gebruik van jeugdhulp. Zo kan een goede samenwerking eraan bijdragen dat opvoed- en opgroeiproblemen eerder en vaker in beeld komen, met als gevolg meer gebruik van jeugdhulp.

Het is daarom belangrijk om het gebruik van jeugdhulp in een breder perspectief te plaatsen. Een relatief hoog gebruik van jeugdhulp of een gebruik dat hoger is dan verwacht, verdient niet noodzakelijkerwijs een negatieve waardering. Als het aandeel van vroegtijdige en lichte hulp in het totale

jeugdhulpgebruik groot is, dan mag verondersteld worden dat dit escalatie van problematiek en later gebruik van zwaardere jeugdhulp voorkomt.

De bevindingen geven aanleiding om te pleiten voor het tijdig anticiperen op de toekomstige leeftijdsopbouw onder jeugdigen. Het maakt uit of er veel pubers of juist relatief veel jonge kinderen zijn in een wijk. Zowel in het meer recreatieve, preventieve als ondersteuningsaanbod dient daar tijdig op te worden ingespeeld. Nu lijkt dit veelal nog te gebeuren wanneer de problemen zich al aangediend hebben.
In wijken met een sterke sociale cohesie is het gebruik van jeugdhulp doorgaans lager, ook als er rekening wordt gehouden met de demografische en sociaaleconomische kenmerken van de wijk. Vooropgesteld, hier geldt ook de kanttekening dat een relatief hoog jeugdhulpgebruik niet noodzakelijkerwijs een negatieve waardering verdient. Niettemin ondersteunt ons onderzoek het belang van sociale samenhang. Dit kan onder meer bevorderd worden met het stimuleren van de pedagogische “civil society”. Een wijkklimaat waarin formele en informele verbanden, relevant voor opvoeden en opgroeien in het “voorveld”, sterk ontwikkeld zijn en goed met elkaar samenwerken, kan die sociale verbanden versterken.

Tot slot willen we wijzen op het belang van de fysieke inrichting van de wijk. Die is van belang voor de mate van sociale samenhang, evenals op de ruimte die kinderen hebben om te spelen, te ontspannen, te experimenteren en uit te proberen, en zo op de ontwikkeling van veerkracht en weerbaarheid te bevorderen. Factoren waarvan verondersteld wordt dat ze bijdragen aan het voorkómen van opgroeiproblemen en daarmee aan het gebruik van jeugdhulp.

1. INLEIDING

Veel Nederlandse jeugdigen en hun ouders krijgen jeugdhulp. In de ene gemeente meer dan in de andere[1]. Binnen gemeenten zijn er soms grote verschillen tussen wijken. Deze hebben te maken met bijvoorbeeld het aantal kinderen dat in armoede of in een eenoudergezin opgroeit. Maar ook wijken die erg op elkaar lijken kunnen sterk van elkaar verschillen in jeugdhulpgebruik. Dit kan mogelijk worden veroorzaakt door de mentaliteit van de bewoners ten opzichte van bijvoorbeeld hulp, functioneren van instanties, uitvoeringsorganisaties en fysieke omgeving[2].

Ook in de regio Haaglanden zijn grote verschillen in jeugdhulpgebruik tussen en binnen de gemeenten in de regio. Het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden (KJH)[3] vroeg zich daarom af waarom in de ene wijk het aantal jeugdigen en ouders met jeugdhulp lager is dan je zou verwachten en in de andere wijk hoger. Komt dat door actieve huisartsen? Door de sterke of juist geringe sociale samenhang in de wijk? Door de laag- of juist hoogdrempelige toegang tot jeugdhulp? De sterkte of zwakte van het preventieve aanbod? Een betere verklaring van de verschillen in het gebruik van voorzieningen tussen wijken kan beleidsmakers meer inzicht geven in mogelijk te beïnvloeden factoren voor het gemeentelijke beleid.

Daarom kijken we in dit onderzoek naar verschillen in jeugdhulpgebruik tussen wijken in de regio Haaglanden en naar de mogelijke verklaringen voor deze verschillen. Onderzoeksvragen hierbij zijn:

1. Zijn er op basis van een landelijk model verschillen tussen werkelijk en verwacht jeugdhulpgebruik in de regio Haaglanden? Zijn er verschillen tussen wijken?

2. Zijn deze verschillen tussen wijken in de regio Haaglanden te duiden op basis van aanvullend lokaal beschikbare kwantitatieve data en/of op basis van aanvullend kwalitatief onderzoek?

   a. Kan het gebruik van jeugdhulp in Haaglanden nog beter geschat worden met aanvullende wijkkenmerken welke niet zijn opgenomen in het landelijk model?

   b. Kunnen factoren van de inrichting van het stelsel de verschillen verklaren tussen het voorspelde en het werkelijke jeugdhulpgebruik?

Om deze vragen te beantwoorden hebben het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden (KJH) en het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) samengewerkt. Het SCP heeft een landelijk model opgesteld om jeugdhulp zonder verblijf te voorspellen op basis van kenmerken van wijken in gemeenten. Het SCP heeft hierover het rapport *Jeugdhulp in de wijken*[4] openbaar gemaakt in maart 2020.

De resultaten van het SCP voor de regio Haaglanden zijn gebruikt als basis voor de beantwoording van de onderzoeksvragen in dit rapport, met als doel nog beter grip te krijgen op het jeugdhulpgebruik en het verschil hierin tussen wijken.

1 Pommer, Evert en Jeroen Boelhouwer (2016). Overall rapportage sociaal domein 2015. Rondom de transitie. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP-publicatie 2016-9); Pommer, Evert en Jeroen Boelhouwer (2017). Overall rapportage sociaal domein 2016. Burgers (de)centraal. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP-publicatie 2017-22).

2 Engbersen, Radboud en Matthijs Uyterlinde (2017). Regionale verschillen geduid. Exploratief onderzoek naar hoog voorzieningengebruik in het sociaal domein. Den Haag: Platform31.; Engbersen, Radboud, Matthijs Uyterlinde en Irene Bronsvoort (2018). Stedelijke verschillen in gebruik van sociale domeinvoorzieningen geduid. Exploratief onderzoek naar hoog en laag voorzieningengebruik in stedelijke regio's. Den Haag: Platform31.

3 Het KJH wordt gevormd door de HHs, de gemeenten Den Haag, Delft en Zoetermeer en de jeugdzorgaanbieders Stichting Jeugdformaat, Youz, Ipse de bruggen en jeugdbescherming west.https://kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl .

4 Schellingerhout, R. et al.(2020) Jeugdhulp in de wijken. Den Haag; Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP-publicatie 2020-1)

2. ONDERZOEKSOPZET

In dit onderzoek worden de gevonden overeenkomsten en verschillen in jeugdhulpgebruik tussen wijken uit het rapport van het SCP nader geduid voor de regio Haaglanden. Als reeds in het voorgaande hoofdstuk genoemd, zijn de onderzoeksvragen hierbij:

1. Zijn er op basis van een landelijk model verschillen tussen werkelijk en verwacht jeugdhulpgebruik in de regio Haaglanden? Zijn er verschillen tussen wijken?

2. Zijn deze verschillen tussen wijken in de regio Haaglanden te duiden op basis van aanvullend lokaal beschikbare kwantitatieve data en/of op basis van aanvullend kwalitatief onderzoek?

    a. Kan het gebruik van jeugdhulp in Haaglanden nog beter geschat worden met aanvullende wijkkenmerken welke niet zijn opgenomen in het landelijk model?

    a. Kunnen factoren van de inrichting van het stelsel de verschillen verklaren tussen het voorspelde en het werkelijke jeugdhulpgebruik?

Om deze vragen te beantwoorden is het onderzoek opgedeeld in twee fasen:

I. Het landelijk model voor Haaglanden aanvullen met lokale kwantitatieve gegevens.

II. Dialoogsessies voor nadere duiding van de verschillen met ervaringsdeskundigen en professionals die bij de wijk zijn betrokken.

Uit het SCP-model komen schattingen voor het gebruik van jeugdhulp op basis van de wijkkenmerken. Dat hoeft niet hetzelfde te zijn als het werkelijke gebruik. Het verschil daartussen heeft te maken met factoren die niet in het model zijn opgenomen. Daarom zijn als eerste mogelijke databronnen gezocht voor aanvullende duiding en risicofactoren die niet zijn meegenomen in het model van het SCP. Hierbij kan gedacht worden aan wijkfactoren als sociale cohesie, aanwezigheid van voorzieningen, ervaren gezondheid en objectieve en subjectieve veiligheid in de wijk. Vervolgens is het SCP-model uitgebreid met de factoren op wijkniveau uit de aanvullende databronnen. De eenheden in dit model zijn de wijken in Haaglanden. De uitkomstmaat is het absolute verschil tussen het verwachte gebruik op basis van het SCP-model en het werkelijke gebruik van jeugdhulp zonder verblijf in de wijk van jongeren tussen de 0 tot 18 jaar in procentpunten.

Vervolgens zijn er dialoogsessies en aanvullende interviews gehouden met betrokken belanghebbenden, zoals leden van het wijkteam, wijkagenten, wijkregisseurs en wijkcoaches, jongerenwerk, schoolmaatschappelijk werk, JGZ, onderwijs en sleutelfiguren en -partijen uit de wijk. De dialoogsessies vonden plaats in Delft, Den Haag en Zoetermeer. Het doel van de dialoogsessies was om de onverklaarde verschillen tussen het verwachte en het werkelijke gebruik in kaart te brengen door met professionals en andere betrokkenen in de wijken in gesprek te gaan over het jeugdhulpgebruik. Het ging bij de sessies niet om het duiden van een hoog of laag gebruik als goed of fout. Zowel voor hoog als laag gebruik kunnen hele goede redenen zijn. Het ging om meer inzicht te krijgen in waardoor de verschillen ontstaan. In de dialoogsessies werd stilgestaan bij vragen zoals: “Hoe komt het dat deze wijk hoger of lager scoort?” “Ligt dat aan de aanvullende verklarende variabelen of is er in deze wijk iets specifieks aan de hand?” Het ging daarbij veelal om niet-kwantificeerbare factoren op wijkniveau die niet terug te vinden zijn in bestaande onderzoeken of registratiesystemen. Je kunt hierbij denken aan bijvoorbeeld samenwerkingsrelaties tussen professionals, gebruik van andere voorzieningen in de wijk en andere wijkkenmerken.
Een uitgebreide beschrijving van de kwantitatieve en kwalitatieve methode is te vinden in de bijlage.

3. VERWACHT EN WERKELIJK GEBRUIK VAN JEUGDHULP

In dit hoofdstuk wordt eerst kort het model van het SCP beschreven en vervolgens de verschillen tussen verwacht en werkelijk gebruik op gemeenteniveau.

3.1 Model van het SCP

Het SCP heeft een landelijk model opgesteld om jeugdhulpgebruik in te schatten op basis van wijkkenmerken. Het model is gebaseerd op cijfers uit 2017 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over jeugdigen tot 18 jaar en het gebruik van jeugdhulp zonder verblijf[5]. Wijkkenmerken in dit model zijn afkomstig van het CBS (gepubliceerd via StatLine) en het zogenoemde SCP-stapelingsbestand met informatie over de gehele Nederlandse bevolking op wijkniveau. De gegevens uit dit bestand zijn afkomstig van de CBS-microdata. Het model berekent op basis van kenmerken op wijkniveau het verwachte gebruik van jeugdhulp zonder verblijf voor de betreffende wijk. Voor het model is uitgegaan van de situatie in 2017, omdat dit niet alleen het meest recente jaar was waarop het gebruik van jeugdhulp bekend was ten tijde van het onderzoek, maar ook het meest recente jaar voor een grote hoeveelheid aan kenmerken van (de bevolking in) de wijken. Tevens is het voor het maken van een model noodzakelijk dat de gegevens zoveel mogelijk uit hetzelfde jaar komen. Daarnaast is gekozen voor jeugdhulp zonder verblijf, omdat dit verreweg het vaakst wordt verleend en omdat de andere vormen maar een relatief klein gebruik kennen. Hierdoor was het niet haalbaar om alle typen jeugdzorg te onderscheiden per wijk (i.v.m. privacy). Kenmerken die zijn meegenomen liggen op het niveau van het kind, de ouders, het gezin, de omgeving en het beleid. De vijf belangrijkste kenmerken die het hulpgebruik verlagen op basis van het model zijn:

- Aandeel huishoudens met kinderen
- Aandeel niet-westerse migranten
- Aandeel huishoudens met jongste kind 0-4 jaar
- Gemiddelde woningwaarde
- Grijze druk

De vijf belangrijkste kenmerken die het hulpgebruik verhogen op basis van het model zijn:

- Groene druk[6]
- Kleine wijk (minder dan 1000 bewoners)
- % eenouderhuishoudens
- % huishoudens met kinderen, met bijstand
- % huishoudens met een verdachte

Op basis van het model is het verwachte landelijk gebruik 10,0%. Dit ligt logischerwijs dicht bij het werkelijke gebruik van 10,3%, omdat het gemiddelde gebruik als uitgangspunt heeft gediend voor de schatting per wijk in het model.

3.2 Uitkomsten voor Haaglanden

Het gemiddelde gebruik van jeugdhulp zonder verblijf in 2017 voor Nederland is 10,3%. In de regio Haaglanden ligt het werkelijke gebruik hoger dan het landelijke (11,7%). Het verwachte gebruik in Haaglanden ligt gemiddeld iets lager dan het werkelijke gebruik (11,5%)[7].Het werkelijke gebruik van jeugdhulp is het hoogst in Zoetermeer (15,2%). Het verwachte gebruik is ook het hoogst in deze gemeente (14,3%). Het verschil tussen werkelijk en verwacht gebruik van jeugdhulp is het grootst in Midden-Delfland en Wassenaar (zie Tabel 1). Verschil tussen werkelijk en verwacht gebruik van jeugdhulp zonder verblijf door 0-18 jarigen per gemeente in de regio Haaglanden

5 Jeugdhulp zonder verblijf is jeugdhulp geboden vanuit lokale teams of specialistische ambulante of daghulp.

6 Aandeel jongeren ten opzichte van de beroepsbevolking

7 Uit de eerdere rapportages sociaal domein van SCP komt naar voren dat het werkelijke gebruik in COROP-regio's die Haaglanden vormen hoger is dan verwacht. In deze rapportages is gebruikgemaakt van een model waarin minder wijkkenmerken zijn opgenomen die samenhangen met het gebruik van jeugdhulp. Deze modellen hebben daardoor waarschijnlijk een lagere verklaarde variatie en voorspelkracht dan het model gebruikt in dit rapport.

Gemeente	Werkelijk (%)[a]	Verwacht (%)[a]	Verschil (%-punt)	Verschil (%)
Totaal H10	11,7%	11,5%	0,1%	1,2%
Delft	10,5%	10,3%	0,3%	2,8%
Den Haag	13,0%	12,5%	0,4%	3,3%
Leidschendam-Voorburg	10,1%	10,6%	-0,4%	-4,1%
Midden-Delfland	7,5%	8,9%	-1,4%	-16,1%
Pijnacker-Nootdorp	10,5%	10,3%	0,2%	2,3%
Rijswijk (ZH.)	9,5%	9,8%	-0,3%	-3,3%
Voorschoten	10,7%	10,6%	0,1%	0,9%
Wassenaar	7,3%	8,4%	-1,1%	-12,7%
Westland	10,6%	10,7%	-0,1%	-1,2%
Zoetermeer	15,3%	14,3%	1,0%	7,1%

[a] Werkelijk en verwacht gebruik voor de regio en gemeenten zijn gebaseerd op het werkelijke en verwachte gebruik van de wijken die beschikbaar zijn via https://digitaal.scp.nl/jeugdhulp-in-de-wijk/#. Cijfers over zeer kleine wijken zijn daarin niet meegenomen.
Bron: SCP (2020) Wijkdata jeugdhulp in de wijken

In Tabel 2 is het percentage 0-23 jarigen weergegeven dat gebruik maakt van ambulante jeugdhulp en daghulp en van Jeugd-ggz (JGGZ). Daarnaast laat de tabel zien wat de verhouding is voor deze tweedeling in de jeugdhulp zonder verblijf naast het verschil in werkelijk en verwacht gebruik. Wat in deze tabel opvalt, is dat in de twee gemeenten met het grootste verschil tussen het werkelijke en het verwachte jeugdhulpgebruik (Wassenaar en Midden-Delfland) de verhouding JGGZ-ambulante jeugdhulp bijna 80-20 is, terwijl dit in bijna alle andere gemeenten dichter bij 35-65 ligt, met uitzondering van Pijnacker-Nootdorp en Voorschoten. In de vier gemeenten met de verhouding 80-20 JGGZ-ambulante hulp ligt het percentage verwijzingen naar de jeugdhulp via de huisarts over het algemeen hoger dan in de meeste andere gemeenten. Daarmee lijkt het er op dat er vanuit de huisarts veelal doorverwezen wordt naar de JGGZ en vanuit andere instanties naar andere vormen van jeugdhulp.

TABEL 2. PERCENTAGE 0-23 JARIGEN DIE GEBRUIKMAAKT VAN JEUGDHULP NAAR TYPE HULP PER GEMEENTE EN VERHOUDING IN GEBRUIK TUSSEN TYPEN HULP IN 2019

	Gebruik (%)			Verhouding			Verwijzer
Gemeente	GGZ	Ambulante JH + daghulp	Totaal	GGZ	Ambulante JH + daghulp	Verschil werkelijk en verwacht gebruik	Huisarts
Delft	8,9%	4,9%	11,7%	64,5%	35,5%	2,8%	35%
Den Haag	6,9%	3,5%	9,1%	66,5%	33,5%	3,3%	25%
Leidschendam-Voorburg	9,3%	4,1%	11,6%	69,6%	30,4%	-4,1%	49%
Midden-Delfland	6,0%	1,9%	7,1%	76,4%	23,6%	-16,1%	48%
Pijnacker-Nootdorp	9,6%	2,4%	11,0%	80,0%	20,0%	2,3%	56%
Rijswijk	8,5%	4,3%	11,3%	66,2%	33,8%	-3,3%	45%
Voorschoten	9,1%	2,5%	11,0%	78,4%	21,6%	0,9%	54%
Wassenaar	7,4%	2,1%	8,6%	77,6%	22,4%	-12,7%	52%
Westland	8,9%	4,2%	11,4%	68,1%	31,9%	-1,2%	42%
Zoetermeer	10,9%	5,8%	14,2%	65,3%	34,7%	7,1%	35%

Bron: Initi8 Jeugdhulp Monitor Haaglanden en SCP (2020) Wijkdata jeugdhulp in de wijken

3.2.1 Verschillen tussen wijken

In figuur 1 zijn het werkelijke en verwachte gebruik van jeugdhulp zonder verblijf weergegeven per wijk. In deze figuur zijn grote verschillen te zien tussen de onderlinge wijken. Figuur 2 geeft het verschil tussen het werkelijke en het verwachte gebruik van jeugdhulp zonder verblijf weer. Ook hier zijn grote verschillen te zien tussen de wijken. Bij bijna 40% van de wijken in Haaglanden is het waargenomen gebruik hoger of juist lager dan verwacht op basis van het model.

In Tabel 3 en 4 zijn de 10 wijken weergegeven met het grootse negatieve en positieve verschil tussen het werkelijke en het verwachte jeugdhulpgebruik. Een negatief verschil wil zeggen dat het werkelijke gebruik lager is dan verwacht.

Een positief verschil wil zeggen dat het werkelijke gebruik hoger is dan verwacht. Wat opvalt, is dat onder de tien wijken waar het werkelijke gebruik lager is dan verwacht voornamelijk de zogenoemde achterstandswijken vertegenwoordigd zijn. Uit andere onderzoeken weten we dat in dit type wijken relatief vaak gebruik wordt gemaakt van zwaardere vormen van jeugdhulp, zoals jeugdhulp met verblijf, jeugdreclassering en jeugdbescherming. Na vergelijking met cijfers van jeugdhulp met verblijf in deze wijken bleek de verklaring niet geheel op te gaan. Een andere mogelijkheid is dat er in de wijken relatief veel hulp wordt geboden in het voorveld. Of dit het geval is kunnen we op basis van de beschikbare cijfers niet zeggen. Dat betekent dat hiervoor andere verklaringen gezocht moeten worden. Dit is meegenomen in de dialoogsessies.

TABEL 3. VERSCHIL TUSSEN WERKELIJK EN VERWACHT GEBRUIK VAN JEUGDHULP VOOR 10 WIJKEN MET HET GROOTSTE NEGATIEVE VERSCHIL (LAGER GEBRUIK DAN VERWACHT)

Wijknaam	Gemeente	Werkelijk (%)	Verwacht (%)	Verschil (%-punt)	Verschil (%)
Stompwijk	Leidschendam-Voorburg	6,2	9,9	-3,7	-37,8
Transvaalkwartier	Den Haag	10,7	15,4	-4,7	-30,3
Belgisch Park	Den Haag)	7,7	11,0	-3,2	-29,6
Schildersbuurt	Den Haag	12,2	16,3	-4,1	-25,1
De Heuvel en omgeving	Leidschendam-Voorburg	10,2	13,7	-3,4	-25,1
Duinoord	Den Haag	7,3	9,7	-2,4	-24,4
Bovenveen	Leidschendam-Voorburg	8,8	11,6	-2,8	-24,3
Groente- en Fruitmarkt	Den Haag	10,3	13,5	-3,2	-23,7
Laakkwartier en Spoorwijk	Den Haag	12,0	15,5	-3,5	-22,3
Maasdijk	Westland	8,5	10,5	-2,1	-19,7

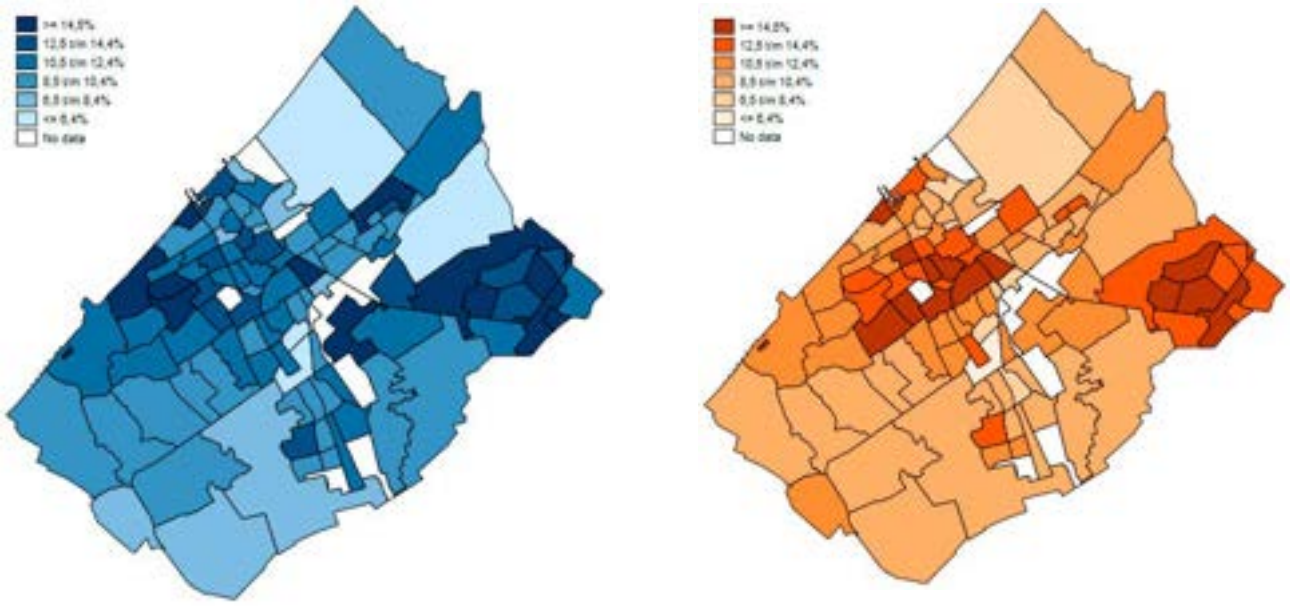
Bron: SCP (2020) Wijkdata jeugdhulp in de wijken

TABEL 4. VERSCHIL TUSSEN WERKELIJK EN VERWACHT GEBRUIK VAN JEUGDHULP VOOR 10 WIJKEN MET HET GROOTSTE POSITIEVE VERSCHIL (HOGER GEBRUIK DAN VERWACHT)

Wijknaam	Gemeente	Werkelijk (%)	Verwacht (%)	Verschil (%-punt)	Verschil (%)
Kijkduin en Ockenburgh	Den Haag	23,8	12,4	11,5	93,0
Park Veursehout	Leidschendam-Voorburg	15,6	9,9	5,6	56,6
Westbroekpark en Duttendel	Den Haag	11,7	8,3	3,4	41,2
Zorgvliet	Den Haag	12,5	9,4	3,1	33,4
Wijk 10	Rijswijk (ZH.)	4,3	3,3	1,0	29,4
Leidschenveen	Den Haag	13,0	10,8	2,2	20,7
Ypenburg	Den Haag	14,6	12,2	2,4	19,7
Schieweg	Delft	11,1	9,3	1,8	19,6
Vrijenban	Delft	12,2	10,5	1,8	17,2
Wippolder	Delft	11,0	9,6	1,4	14,9

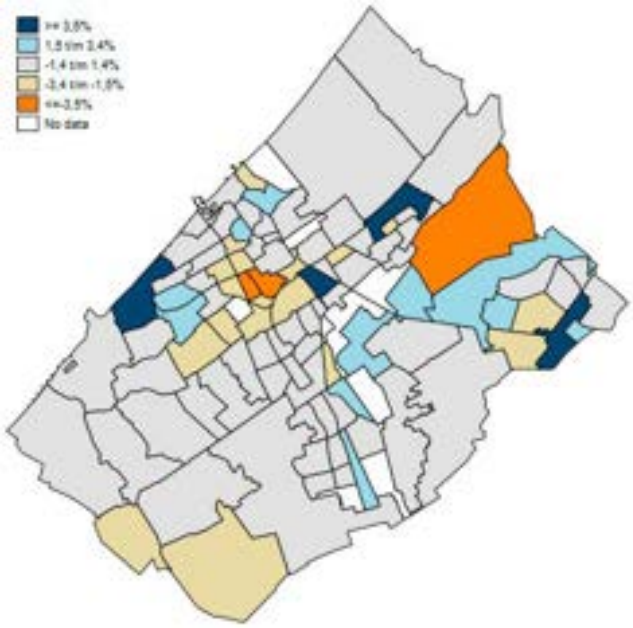
Bron: SCP (2020) Wijkdata jeugdhulp in de wijken

FIGUUR 1 WERKELIJK EN VERWACHT GEBRUIK VAN JEUGDHULP ZONDER VERBLIJF DOOR 0-18 JARIGEN PER WIJK IN DE REGIO HAAGLANDEN

Bron: SCP (2020) Interactieve kaarten jeugdhulp in de wijken

FIGUUR 2 VERSCHIL TUSSEN WERKELIJK EN VERWACHT GEBRUIK VAN JEUGDHULP ZONDER VERBLIJF DOOR 0-18 JARIGEN PER WIJK IN DE REGIO HAAGLANDEN

Bron: SCP (2020) Interactieve kaarten jeugdhulp in de wijken

4. VERKLARINGEN VOOR DE VERSCHILLEN TUSSEN VERWACHT EN WERKELIJK GEBRUIK OP WIJKNIVEAU

In dit hoofdstuk worden verklaringen besproken voor het verschil tussen verwacht en werkelijk gebruik van jeugdhulp zonder verblijf in de wijken. Eerst zullen de verklaringen worden besproken uit de aanvullingen op het model van het SCP, vervolgens worden de bevindingen besproken uit de dialoogsessie in de wijken. In deze sessie zijn alle voorgaande bevindingen en die uit het aanvullende model meegenomen.

4.1 Verklaringen op basis van kwantitatieve analyses

In dit onderzoek is het model van het SCP aangevuld met wijkfactoren als sociale cohesie, aanwezigheid van voorzieningen, ervaren gezondheid van bewoners, eenzaamheid en objectieve en subjectieve veiligheid in de wijk. Uit andere onderzoeken weten we dat deze variabelen een rol kunnen spelen bij het gebruik van sociale voorzieningen[8]. Deze variabelen zijn niet vrij beschikbaar voor alle gemeenten en worden niet overal met dezelfde definitie gemeten.

Daarom is deze analyse alleen uitgevoerd voor de wijken in de deelnemende gemeenten Delft, Den Haag en Zoetermeer. De uitkomstmaat van dit model was het verschil in procentpunten tussen verwacht en werkelijk gebruik van jeugdhulp zonder verblijf in de wijk van jeugdigen van 0-18 jaar. Omdat de verschillende variabelen over sociale cohesie, aanwezigheid van voorzieningen, ervaren gezondheid, eenzaamheid en objectieve en subjectieve veiligheid in de wijk sterk met elkaar samenhangen, zijn er middels factoranalyse eerst clusters gevormd van factoren die met elkaar samenhangen. Een uitgebreide beschrijving van de bronnen en de analyses is te vinden in de bijlage van dit rapport.

Uit de kwantitatieve analyses kwamen de volgende factoren naar voren: A) wijkfactoren die gaan over het aantal voorzieningen en de tevredenheid hierover in de wijk en B) factoren die gaan over (het gevoel van) veiligheid en sociale cohesie die het verschil tussen het werkelijke en het verwachte gebruik deels verklaren. Deze factoren verklaren dus een deel van het jeugdhulpgebruik bovenop de verklarende factoren uit het model van het SCP.

8 Remy Vink et al. (2016) *JGZ richtlijn Kindermishandeling 2016.* NCJ, Utrecht.

TABEL 5. FACTOREN DIE VAN INVLOED ZIJN OP DE VERKLARING VAN HET VERSCHIL TUSSEN WERKELIJK EN VERWACHT GEBRUIK VAN JEUGDHULP ZONDER VERBLIJF

Factoren	Onder liggende kenmerken
Factor 1: Voorzieningen	Aantal kinderopvanglocaties
	Aantal basisscholen
	Aantal huisartsenpraktijken
	Mate van ontevredenheid over de fysieke voorzieningen
Factor 2: Veiligheid en sociale cohesie	Mate van ontevredenheid over de leefbaarheid
	Ervaren overlast van horeca
	Ervaren overlast van jongeren
	Ervaren overlast van buurtbewoners
	Aantal geregistreerde diefstallen uit woning, schuur e.d. per 1000 inwoners
	Percentage bewoners dat last heeft van overlast op straat (lastigvallen, drugs, dronkenschap)
	Percentage bewoners met een matige tot zeer ernstige eenzaamheid
	Percentage bewoners met een matige tot slechte ervaren gezondheid
	Percentage bewoners dat aangeeft dat de mensen in de buurt niet prettig met elkaar omgaan
	Percentage mensen dat weinig saamhorigheid in de buurt ervaart
	Percentage mensen dat aangeeft zich niet thuis te voelen in de buurt
	Percentage mensen dat aangeeft ontevreden te zijn met de samenstelling van de bevolking

Hoe meer inwoners ontevreden zijn over de voorzieningen of hoe hoger het aantal basisscholen of huisartsen in een straal van 1 kilometer van het woonadres, hoe groter het verschil tussen werkelijk en verwacht gebruik van jeugdhulp. Hierbij lijkt het aantal voorzieningen samen te hangen met een lager gebruik van jeugdhulp. Een grotere ontevredenheid over de voorzieningen lijkt samen te gaan met een hoger gebruik van jeugdhulp. Dat betekent dat wanneer er meer kinderopvanglocaties, basisscholen of huisartsenpraktijken zijn binnen een straal van 1 kilometer van het woonadres, het jeugdhulpgebruik zonder verblijf lager is. Door deze kenmerken op te nemen in het model zal het verwachte hulpgebruik ook lager zijn als het aantal voorzieningen hoog is en hoger als het aantal voorzieningen laag is. Wanneer meer wijkbewoners ontevreden zijn over de voorzieningen in hun wijk is het jeugdhulp gebruik hoger. Door de mate van tevredenheid op te nemen in het model zal het verwachte hulpgebruik dichterbij het werkelijke hulpgebruik liggen. Dat betekent dat het model naar verwachting nauwkeuriger wordt.

Ook voor de factor veiligheid en sociale cohesie geldt: hoe lager (het gevoel) van veiligheid of hoe minder ervaren sociale cohesie, hoe groter het verschil tussen werkelijk en verwacht gebruik van jeugdhulp. Hierbij lijkt een lager (gevoel van) veiligheid, zoals aantal geregistreerde woninginbraken, ervaren overlast van jongeren en op straat bij te dragen aan een hoger gebruik van jeugdhulp zonder verblijf. Tevens gaan een lager gevoel van sociale cohesie, zoals de omgang met elkaar, tevredenheid over de bevolkingssamenstelling en saamhorigheid samen met een hoger gebruik van jeugdhulphulp. Daarnaast spelen eenzaamheid en ervaren gezondheid een rol bij het gebruik van jeugdhulp. Wanneer mensen in de wijk eenzaamheid ervaren of een matig tot slechte gezondheid hebben, is het jeugdhulpgebruik hoger. Door deze variabelen op te nemen in het model zal het verwachte hulpgebruik dichterbij het werkelijke gebruik komen te liggen. Dat betekent dat het model na opname van deze variabelen naar verwachting nauwkeuriger wordt.

4.2 Verklaringen op basis van dialoogsessies

In de gemeenten Delft, Den Haag en Zoetermeer zijn in de eerste helft van 2020 verschillende dialoogsessies gehouden met als doel aanvullende verklaringen te vinden voor de verschillen tussen verwacht en daadwerkelijk gebruik.

Het idee was dat in iedere sessie gesproken zou worden over drie wijken binnen dezelfde gemeente, een wijk met een lager dan verwacht jeugdhulpgebruik, een wijk waarin het gebruik ongeveer overeenkomt met het verwachte gebruik en een wijk waar het gebruik hoger was dan verwacht. We hebben deze opzet niet helemaal kunnen realiseren. Tabel 6 geeft een overzicht van de betrokken wijken en hun verwachte en daadwerkelijke jeugdhulpgebruik.

Ter illustratie: wat doen de factoren in het aanvullende model met de verschillen

In een wijk waar het werkelijke gebruik op basis van het SCP-model lager is dan verwacht en het aantal voorzieningen en de tevredenheid over deze voorzieningen relatief hoog is, zal het verwachte gebruik in het aanvullende model dalen, waardoor het verschil tussen het verwachte en het werkelijke gebruik kleiner wordt.

Omgekeerd zal in een wijk waar het werkelijke gebruik op basis van het SCP-model hoger is dan verwacht en het aantal voorzieningen en de tevredenheid over deze voorzieningen relatief laag is, zal het verwachte gebruik in het aangevulde model stijgen. Ook daarmee wordt het verschil tussen het verwachte en het werkelijke gebruik kleiner.

Maar in een wijk waar het werkelijke gebruik op basis van het SCP-model lager is dan verwacht en het aantal voorzieningen en de tevredenheid over deze voorzieningen relatief laag is, zal het verwachte gebruik in het aangevulde model stijgen, waardoor het verschil tussen het verwachte en het werkelijk gebruik hoger wordt. Een zelfde redenering geldt voor wijken met een werkelijke gebruik dat op basis van het SCP-model hoger is dan verwacht en waar het aantal voorzieningen en de tevredenheid over deze voorzieningen relatief hoog is.

TABEL 6. VERSCHIL TUSSEN WERKELIJK EN VERWACHT JEUGDHULPGEBRUIK ZONDER VERBLIJF VAN 0-18 JARIGEN IN DE DEELNEMENDE WIJKEN

Gemeente	wijk	Werkelijk	Verwacht	Verschil (%-punt)	Verschil (%)
Delft	Tanthof Oost	10,3 %	11,5 %	-1,2 %	-10,3 %
	Hof van Delft	9.9 %	10,2 %	-0,3 %	-2,6 %
	Vrijenban	12,3 %	10,6 %	+ 1,7 %	+16,0 %
Den Haag	Ypenburg	14.6 %	12.4 %	+ 2,2%	+17,8 %
	Leidschenveen	13.0 %	10.8 %	+ 2,2%	+19,6 %
Zoetermeer	Rokkeveen	10,7 %	12,8 %	-2,0 %	-16,0 %
	Noordhove	13,7 %	13,8 %	-0,1 %	-0,9 %
	Seghwaert	15,3 %	14,3 %	+1,0 %	+7,0 %

Bron: SCP

In iedere sessie waren deelnemers uit of met kennis van de betreffende wijken aanwezig. Het ging daarbij om professionals zoals Jeugdhulpverleners, wijkregisseurs, professionals uit het onderwijs, schoolmaatschappelijk werk, politie/ wijkagent, jongerenwerkers, medewerkers kinderopvang en vertegenwoordigers van een wijkvereniging. Daarnaast zijn in een aantal wijken aanvullende interviews gehouden met sleutelpersonen die niet in de dialoogsessie aanwezig konden zijn. Tabel I in bijlage II geeft een overzicht van de organisaties waaruit betrokken deelnemers en geïnterviewden afkomstig zijn.

In deze paragraaf presenteren we de bevindingen uit dit kwalitatieve deel van het onderzoek. We hebben de bevindingen geordend op de twee grote thema's die uit het aanvullende kwantitatieve onderzoek naar voren kwamen: sociale cohesie/veiligheid in de wijk en (aanbod van) voorzieningen in de wijk (zie par. 4.1).

4.2.1 Algemene bevindingen

De focus bij de sessies lag in eerste instantie op het bespreken van de verschillen tussen de deelnemende wijken in het jeugdhulpgebruik in 2017 (zie), maar voor de deelnemers bleek het lastig om deze verschillen te duiden. In de eerste plaats omdat het de gebruikscijfers over 2017 betrof en er sindsdien het nodige veranderd is aan bijvoorbeeld de samenwerking in die wijken. Deze recenter ontwikkelde samenwerkingsvormen werden wel besproken tijdens de sessies en aanvullende interviews. In de tweede plaats brachten de deelnemers naar voren dat er binnen de wijken grote verschillen kunnen bestaan tussen buurten. Het was daarom soms makkelijker om op buurtniveau factoren te benoemen dan op wijkniveau. Mede daarom kiezen we er in deze paragraaf voor om duidingen te bespreken die in meerdere sessies naar voren zijn gebracht en die verondersteld worden van invloed te zijn op de omvang van het jeugdhulpgebruik in het algemeen in plaats van in te gaan op de verschillen tussen verwacht en daadwerkelijk gebruik van jeugdhulp tussen de verschillende wijken.
Bij de sessies kwamen negen gespreksthema's naar voren die te herleiden zijn naar de twee factoren uit de aanvullende kwantitatieve analyse: sociale cohesie/veiligheid en (aanbod van) voorzieningen.

Sociale cohesie en veiligheid	(aanbod van) voorzieningen
Bevolkingssamenstelling	Het hulpaanbod
De inrichting van de wijk	Hulpgebruik
Problematiek gezinnen	De wijze waarop de hulp is georganiseerd
Problematiek jongeren	Scholen
Het samenleven in de wijk	

4.2.2 Sociale cohesie en veiligheid

Bij het thema sociale cohesie en veiligheid gaat het om factoren die een bedreiging vormen voor de sociale cohesie en de veiligheid in de betreffende wijken. Minder sociale cohesie en gevoelens van onveiligheid leiden volgens de deelnemers tot meer problemen in opvoeden en opgroeien en daardoor uiteindelijk tot meer jeugdhulpgebruik. De redenen voor het gebrek aan sociale samenhang zijn divers. Het kan gaan om nieuwe wijken waar de bewoners elkaar nog niet kennen en waar bestaande netwerken en structuren ontbreken. Er wordt verwezen naar de opkomst van internet, sociale media, de beeldschermgeneratie en een opeenstapeling van problemen en overlast in wijken met veel goedkope huurwoningen of juist conflicten tussen bewoners wanneer koop- en huurwoningen met elkaar zijn gemengd.

Tot slot lijken ook de verwachtingen ten aanzien van een bepaalde wijk of buurt een rol te spelen.

Een aantal van deze factoren die samenhangen met sociaaleconomische achterstand, zoals het aandeel corporatiehuurwoningen, het aandeel huishoudens met kinderen en bijstand en het aandeel huishoudens met een betalingsachterstand bij hun zorgverzekering, zijn al in het SCP-model meegenomen. In de gesprekken vond vaak een verbijzondering van deze factoren plaats. Zo is de menging van huishoudens met een lage en een hoge sociaaleconomische status geen afzonderlijke factor in het SCP-model. Hetzelfde geldt ook voor conflictueuze scheidingen, welke te zien zijn als een verbijzondering van de factor "aandeel kinderen die te maken hebben gehad met een scheiding in de afgelopen 5 jaar." Evenzo bevat het SCP-model gegevens over het percentage wijkbewoners met een migratieachtergrond, maar de bevindingen uit de dialoogsessie suggereren dat dit te algemeen is en dat het daarnaast ook gaat om de verhoudingen tussen groepen met verschillende migratieachtergronden.
In onderstaande paragrafen laten we zien hoe deze mechanismen in de verschillende wijken spelen en samenhangen met de sociale cohesie en veiligheid.

4.2.2.1 Bevolkingssamenstelling

Leeftijdsopbouw

Onder bevolkingssamenstelling verstaan we de demografische kenmerken die volgens de deelnemers van de dialoogsessies van invloed kunnen zijn op het jeugdhulpgebruik. Veel van deze kenmerken, zoals leeftijd en het aandeel jongeren in de wijk, zijn wat specifieker dan de factoren die al in het oorspronkelijke model meegenomen waren. Deze factoren vormen daarmee een mogelijke aanvullende verklaring voor de afwijking van het daadwerkelijke gebruik van jeugdhulp t.o.v. het voorspelde gebruik in een bepaalde wijk. Ook gaat het mogelijk om moeilijk te grijpen combinaties van factoren. De deelnemers geven bijvoorbeeld aan dat Ypenburg en Leidschenveen niet alleen wijken zijn met relatief veel jongeren in de puberleeftijd, maar ook dat er in deze wijken weinig voorzieningen waren voor deze leeftijdsgroep. Dat samen zorgt voor door jongeren veroorzaakte veiligheidsproblemen in de openbare ruimte, die dan weer (na meldingen door de politie bij het CJG) leiden tot jeugdhulpgebruik.

De leeftijdsopbouw van de jonge Haagse Vinex-wijken Ypenburg en Leidschenveen is relatief homogeen. Veel bewoners zijn er eind jaren negentig van de vorige eeuw komen wonen en hebben in de jaren daarna een gezin gesticht. Dat betekent dat de wijken rond 2017 een groot aandeel gezinnen hadden met kinderen in puberteit, inclusief de daarbij behorende "problematiek", zoals overlast door hangjongeren en een hoger jeugdhulpgebruik die samenhangen met problemen uit deze leeftijdsfase.
Iets soortgelijks, maar dan omgekeerd, zien we in de wijk Rokkeveen in Zoetermeer, die een kleine tien jaar eerder is gebouwd. Het aantal gezinnen met kinderen loopt daar terug, maar sinds enkele jaren is er weer sprake van verjonging en zijn er weer meer starters in de wijk met jonge kinderen. Volgens de deelnemers zijn er daarom minder jongeren in de wijk en is dat één van de verklaringen voor het relatief lage jeugdhulpgebruik. Zo is er in de laatste jaren eigenlijk geen overlast meer van rondhangende jeugd.
De wijk Tanthof-Oost in Delft is 10 tot 15 jaar ouder dan Rokkeveen. Er is er weinig doorstroming van bewoners, waardoor de wijk vergrijst. Er zijn daardoor minder jongeren en er is minder jeugdhulpgebruik in absolute zin. De factor grijze druk is meegenomen in het SCP-model.

Culturele achtergrond

Een tweede aspect van bevolkingssamenstelling betreft de culturele achtergrond van de bewoners, vaak in combinatie met specifieke problematiek bij de betreffende groep en wantrouwen of onbekendheid met de hulpverlening, waarover later meer. Zo stellen professionals uit de wijk Ypenburg dat er binnen de wijk een grote gesloten Hindoestaanse gemeenschap is met een "eigen problematiek" die zou worden versterkt door het wantrouwen van deze groep in de hulpverlening. Een min of meer vergelijkbaar geluid komt uit de Haagse wijk Segbroek waar ook bij de Midden- en Oost-Europese gemeenschap wantrouwen of onbekendheid bestaat in/met de hulpverlening en mogelijkheden tot ondersteuning. Preventieve hulp en ondersteuning blijven hierdoor uit, waardoor problemen escaleren en zwaardere (jeugd)hulp nodig is.

Spanningen

Een derde aspect, dat vooral in de wijk Ypenburg naar voren kwam, was dat er spanningen zijn tussen bewoners van huur- en koopwoningen. De woningen staan veelal door elkaar heen en de bewoners van deze woningen verschillen in leefstijl, hetgeen leidt tot onderlinge irritaties, spanningen en conflicten, een verminderde sociale cohesie en als gevolg daarvan een mogelijk hoger gebruik in jeugdhulp. De grote

diversiteit in zowel cultureel als sociaaleconomisch opzicht in Leidschenveen en Ypenburg vraagt van hulpverleners dat ze steeds moeten schakelen.

De diversiteit als gevolg van het mengen van koop- en huurwoningen hangt samen met de manier waarop de wijk (fysiek) is ingericht. Dit aspect was een apart thema dat we in de volgende paragraaf bespreken.

4.2.2.2 Inrichting wijk

De inrichting van de wijk heeft impact op de sociale cohesie, het gevoel van veiligheid en daarmee uiteindelijk ook op het jeugdhulpgebruik. Dit kwam tijdens de sessies verschillende malen naar voren, hoewel het moeilijk bleek om hier in algemene termen iets over te zeggen. Binnen de wijken bestaan buurten die erg van elkaar verschillen wat betreft inrichting, woningaanbod, en bevolkingssamenstelling. Dit leidt ertoe dat er in elke wijk/buurt andere mechanismen spelen.

Wat betreft woningaanbod is er in de wijk Ypenburg niet alleen sprake van een mix aan huur- en koopwoningen (zie paragraaf 4.2.2.1), maar is er ook een tekort aan woningen voor jongeren en aan betaalbare woningen voor eenoudergezinnen. Jongeren blijven daardoor langer thuis wonen, waardoor er spanningen ontstaan binnen het gezin en er een grotere kans is dat er een beroep wordt gedaan op (jeugd)hulp. Dit woningtekort wordt versterkt doordat er veel echtscheidingen zijn. Deze komen meer voor door de aanwezigheid van relatief veel gezinnen met kinderen. Doordat betaalbare woningen voor eenoudergezinnen schaars zijn, is het lastig voor ouders om co-ouderschap te organiseren. Ouders schrijven hun kinderen in op andere scholen omdat een van de ouders noodgedwongen de wijk moet verlaten.

Waar in Ypenburg (en Leidschenveen) er bij de inrichting van de wijk bewust voor gekozen is om koop- en huurwoningen te mengen, zijn in de oudere wijken juist buurten waar er sprake is van een concentratie aan sociale huurwoningen. De Veldenbuurt (Seghwaert), Kleurenbuurt (Rokkeveen), Heesterwijk (Segbroek) zijn hier voorbeelden van. In deze buurten wordt een concentratie van armoedegerelateerde problematiek geconstateerd.
Naast het woningaanbod is mogelijk ook de opbouw en inrichting van een wijk van invloed op hoe mensen met elkaar samenleven. Leidschenveen (en Ypenburg) zijn bijvoorbeeld weids opgezet. Voorzieningen liggen er relatief ver uit elkaar verwijderd. De bewoners verplaatsen zich anoniem per auto of fiets van de ene naar de andere plaats, hetgeen de sociale cohesie niet ten goede komt. Ook ontbreekt het in de deze wijken aan "natuurlijke" ontmoetingsplaatsen, evenals voorzieningen voor de oudere jeugd.
Ook de wijken Rokkeveen (Zoetermeer) en Tanthof-Oost (Delft) zijn ruim opgezet met veel groen. De gesprekspartners uit deze wijken geven aan dat de bewoners hierdoor meer ruimte hebben en minder op elkaars lip zitten. Daardoor is er een kleinere kans dat er spanningen ontstaan, wat dan weer een dempend effect heeft op het jeugdhulpgebruik. Voor zowel Tanthof-Oost als Rokkeveen geldt dat deze wijken ouder zijn dan de twee Haagse Vinex-wijken.
Waar in Leidschenveen en Ypenburg opgemerkt werd dat het ontbreekt aan voorzieningen en ontmoetingsplaatsen voor jongeren, kwam in Rokkeveen juist ter sprake dat er in deze wijk wel voorzieningen zijn. Midden in de wijk zitten sportclubs en er is een "gezellig" winkelcentrum met een actieve winkeliersvereniging waar bewoners elkaar ontmoeten. In deze wijk is er sprake van een relatief laag jeugdhulpgebruik.
De overige wijken in Delft (Vrijenban, Hof van Delft) en Den Haag (Segbroek) zijn oudere wijken waarin de verschillen per buurt/straat veel groter zijn, waardoor er op het niveau van de gehele wijk geen eenduidig beeld geschetst kan worden van de inrichting, de wijze van samenleven en het mogelijke effect daarvan op het jeugdhulpgebruik.

4.2.2.3 Problematiek in gezinnen

De aard van de problematiek binnen gezinnen hangt samen met de manier waarop men in de verschillende wijken samenleeft, zo kwam uit de dialoogsessies naar voren. Leidschenveen en Ypenburg hebben te maken met een complexe echtscheidingsproblematiek, die te verklaren is uit de vele gezinnen in dezelfde leeftijdsfase. Hulpverleners in deze wijken zien als gevolg van de scheidingen veel bijkomende problemen, zoals huisvestingsproblemen, financiële problemen, conflicten over gedeeld ouderschap, enz., enz. Een goede begeleiding voor gezinnen met problemen op het gebied van echtscheiding ontbreekt of kent lange wachttijden volgens de gesprekspartners, waardoor kinderen in de knel komen. Het aandeel kinderen dat te maken heeft gehad met een echtscheiding is weliswaar meegenomen in het SCP-model, maar hierin wordt geen onderscheid gemaakt in conflictueuze scheidingen, welke volgens de professionals in deze wijk vaak voorkomen. Een al eerder besproken factor is de aanwezigheid van een grote Hindoestaanse gemeenschap in Ypenburg. Professionals uit de wijk Ypenburg geven aan dat door het gesloten karakter van deze gemeenschap problemen hoog

oplopen en er pas laat aan de bel getrokken wordt. Huiselijk geweld, verslavingsproblematiek, generatieconflicten, (vrijwillige) uithuisplaatsingen zouden daarom vaker voorkomen bij deze groep. Deze problemen blijven lang "achter de voordeur", waardoor de spanningen hoog oplopen en er meer sprake is van huiselijk geweld. Volgens anderen is dit beeld inmiddels grotendeels achterhaald. Het lang onopgemerkt blijven van problemen is niet iets wat exclusief in de Hindoestaanse gemeenschap speelt, maar komt ook voor in andere wijken en culturen. Wanneer er dan hulpverlening wordt ingeschakeld, komen er veel bijkomende problemen aan het licht. Deze problematiek is relatief ernstig, waardoor deze gezinnen lastig weer uit de hulpverlening komen.

In de Zoetermeerse wijk Seghwaert is sprake is van relatief veel GGZ gerelateerde problematiek, eenzaamheid en een opeenstapeling van problemen. Daarentegen is Rokkeveen juist een wijk waar deze problemen veel minder plaatsvinden. Bovendien zou Rokkeveen een wijk zijn met veel sociale samenhang, betrokken ouders en grootouders die bijspringen in de opvoeding. Dat zou deels het hogere jeugdhulpgebruik in Seghwaert en het lagere gebruik in Rokkeveen kunnen verklaren.

In het gesprek over Segbroek in Den Haag kwam naar voren dat de vragen waarmee de ouders een beroep doen op de hulpverlening per buurt kan verschillen. In de Vogelwijk waar de (financiële) basis bij meer gezinnen op orde is, komen ouders naar het opvoedsteunpunt met vragen over structuur en ontwikkeling. De gezinnen uit deze buurt doen eerder een beroep op de Jeugd-ggz en zijn beter in staat om problemen zelf op te lossen. In de Heesterbuurt en Regentesse daarentegen hebben ouders andere zaken aan het hoofd. Hier speelt armoede een veel grotere rol. Vragen van ouders bij het opvoedsteunpunt gaan over huisvesting, schulden of over een relatief bescheiden, doch problematische ouderbijdrage voor een schoolreisje. Een slechte financiële situatie ligt vaak ten grondslag aan multiproblematiek. Financiële problemen kunnen ook het gevolg zijn van bijvoorbeeld een echtscheiding, waardoor de gescheiden ouders de woonlasten niet meer op kunnen brengen, iets dat volgens de professionals ook speelt in Leidschenveen en Ypenburg.

4.2.2.4 Problematiek jongeren

Het bleek lastig om op wijkniveau specifieke problematiek bij jongeren in verband te brengen met het jeugdhulpgebruik. Wel kwamen er meer algemene ontwikkelingen ter sprake. Een van deze ontwikkelingen betrof het gebruik van sociale media door jongeren. In Rokkeveen (Zoetermeer) gaf het jongerenwerk aan dat er de laatste jaren eigenlijk geen sprake meer is van overlastgevende groepen jongeren op straat. De verklaring hiervoor zou kunnen liggen in het feit dat jongeren elkaar nu meer treffen op sociale media en hun tijd vullen met bijvoorbeeld gamen. Voor het jongerenwerk was het daardoor ook moeilijker om de jongeren in beeld te krijgen. Hier staat tegenover dat juist in Ypenburg er de laatste tijd veel overlast ervaren wordt van een groep jongeren rondom de Engelse tuin.

Het komt ook voor dat jongeren elkaar op sociale media "exposen", bijvoorbeeld door belastende filmpjes van elkaar te delen. Jongeren kunnen hierdoor veel druk ervaren. Daarnaast was drillrap, waarin wapens en geweld worden verheerlijkt, in de periode dat we de gesprekken voerden erg populair onder jongeren.[9][10]

Een schoolmaatschappelijk werker uit Leidschenveen (Den Haag) stelde daarbij dat de sociale media ook worden gebruikt om doelbewust af te spreken om buiten "rotzooi te trappen". In Delft kwam iets vergelijkbaars ter sprake. Daar waren recentelijk vechtpartijen geweest tussen leerlingen van verschillende middelbare scholen, terwijl het "op straat" relatief rustig was.

Een andere ontwikkeling die ter sprake kwam is dat ouders steeds mondiger worden, zich via internet informeren en bij voorbaat al weten wat ze willen, zoals dyslexie-, ADHD- en autismeverklaringen. Hoewel dit niet per definitie wijkgebonden is, kan dit het grote aandeel GGZ-hulp mogelijk deels verklaren. Daarbij gaf een gezinscoach uit Leidschenveen-Ypenburg aan dat er voor deze groep kinderen regelmatig aanvragen binnenkomen voor

9 De drillrap werd besproken voordat deze als gevolg van enkele incidenten in de media volop in de belangstelling kwam te staan. Ook de rol van sociale media bij onrust in de wijk was onderwerp van gesprek voordat er in de zomer onder andere de Schilderswijk in Den Haag en Kanaleneiland in Utrecht onrusten waren die werden aangejaagd door sociale media.

10 De drillrap werd besproken voordat deze als gevolg van enkele incidenten in de media volop in de belangstelling kwam te staan. Ook de rol van sociale media bij onrust in de wijk was onderwerp van gesprek voordat er in de zomer onder andere de Schilderswijk in Den Haag en Kanaleneiland in Utrecht onrusten waren die werden aangejaagd door sociale media.

zogenaamde schaduwbegeleiding op school. Tijdens de sessie in Zoetermeer kwam ter sprake dat er relatief veel kinderen op het speciaal onderwijs zouden zitten.
Zoals eerder vermeld, is er in de focusgroep in Leidschenveen-Ypenburg uitgebreid gesproken over de Hindoestaanse gemeenschap. Vooral bij de meisjes uit deze gemeenschap zou er sprake zijn van veel spanningen in de opvoeding. Traditioneel worden zij beschermd opgevoed, maar de meiden zelf hebben veel meer behoefte aan vrijheid. Het kan dan gaan om zaken als make-up, vriendinnen, vrije keuze met wie je buitenshuis omgaat, vriendjes enz. Recent waren er veel casussen van meisjes die van huis wegliepen en dan is het voor de hulpverlening lastig om met het gezin in contact te komen.

4.2.2.5 Samenleven

De afname van de sociale samenhang of individualisering kwam vaak terug in de gesprekken. Het zou een van de factoren zijn die het toenemend beroep op jeugdhulp verklaart. Omdat het thema in alle wijken speelt, lijkt het niet direct een factor te zijn die de verschillen in jeugdhulpgebruik tussen wijken kan verklaren. Niettemin speelt de factor in uiteenlopende wijken of buurten op verschillende manieren een rol.

In de relatief nieuwe wijken Leidschenveen en Ypenburg brengen de gesprekspartners het gebrek aan sociale samenhang in verband met de leeftijd van de wijk. Bewoners zijn er in de jaren negentig allemaal nieuw komen wonen, als vreemden voor elkaar en met ieder nog een eigen netwerk in een andere buurt, wijk of stad. Voor hulp bij problemen wordt vervolgens een beroep gedaan op het eigen vertrouwde netwerk buiten de eigen buurt. Volgens de betrokkenen is iedereen erg op zichzelf. Daarbij speelt het feit dat de nieuwe bewoners van deze wijken veelal jonge gezinnen waren waarvan beide ouders werkten ook een rol. Overdag is het daardoor stil in de wijk en 's avonds trekt iedereen zich terug in de eigen woning. In de wijk ontbreekt het volgens de betrokkenen aan "ontmoetingsplekken" waar ouders maar ook jongeren elkaar kunnen treffen. Anderen geven aan dat het veelal om de "beeldschermgeneratie" gaat die hun sociale contacten en hulp in de eerste plaats niet in de directe omgeving zoeken, maar bijvoorbeeld online. Jongeren trekken voor hun vertier vaak naar (het centrum van) Den Haag, Delft of Pijnacker en de contacten in de eigen buurt of straat zijn oppervlakkig en blijven beperkt tot het elkaar groeten en eventueel de jaarlijkse straatbarbecue. In de wijk wordt weliswaar veel gesport, maar deze activiteit doe je niet vanzelfsprekend met de mensen uit je eigen straat of buurt. Het gevolg van bovenstaande ontwikkelingen is dat het dus niet vanzelfsprekend is dat buren of bewoners elkaar goed kennen en voor elkaar klaar staan. In Ypenburg speelt daarbij een rol dat er bij de bouw van de wijk voor gekozen is om huur- en koophuizen in de diverse buurten door elkaar heen te bouwen – dit is al eerder aan de orde gekomen. Dit zou leiden tot spanningen als gevolg van de sociaaleconomische verschillen en een verschil in leefstijl waardoor de sociale samenhang extra onder druk staat. Ook zou er in deze wijk sprake zijn van relatief veel criminaliteit, alhoewel dit volgens de politie vooral een kwestie is van beleving als gevolg van enkele spraakmakende zaken die zich onlangs hebben voorgedaan.

In het verlengde hiervan moeten bij de bovenstaande typering van de Vinex-wijken Leidschenveen en Ypenburg twee kanttekeningen geplaatst worden. In de eerste plaats nuanceert een stadsdeelmedewerker uit deze wijken dat het hierboven geschetste beeld samenhangt met verwachting en beleving. De bewoners uit deze wijken verwachten in een rustige wijk te wonen en wanneer er dan iets gebeurt op straat wordt er snel melding van gemaakt bij de politie. Vergelijkbare gebeurtenissen worden in andere wijken of buurten "gewoon" gevonden. Als de politie vervolgens aan de hand van deze meldingen actie onderneemt en melding doet bij medewerkers van het CJG, kan dit leiden tot de inzet van (jeugd)hulp.

Een tweede kanttekening is dat volgens sommigen het beeld dat geschetst wordt vooral iets is uit het verleden. Bewoners beleven de wijken nu over het algemeen als kindvriendelijk en prettig om in te wonen. Inmiddels vestigt de tweede, meer in de buurt gewortelde generatie bewoners zich in de wijk. Deze ontwikkeling zien we ook in de wijk Rokkeveen in Zoetermeer, maar dat was zo een tien jaar eerder. In deze wijk is volgens de betrokkenen sprake van meer sociale samenhang. Grootouders zijn actief betrokken bij de opvoeding. Het winkelcentrum en de sportvelden midden in de wijk dienen als ontmoetingsplek.

Ook in Delft kwam de sociale samenhang aan bod. Ter sprake kwam dat jongeren in Tanthof zich buitengesloten voelen, vooral door het sluiten van voorzieningen. Er is in de wijk niet veel meer te doen voor deze groep en tegelijk zorgt deze groep voor behoorlijk wat overlast. Daarnaast maakt men zich in Delft zorgen om de verrechtsing van de groep jongeren in de leeftijd van 16-27 jaar en grote vechtpartijen tussen jongeren van verschillende scholen.
In Segbroek is ook gesproken over de manier van

samenleven en de sociale samenhang, en dan vooral in de Heesterbuurt. Deze buurt heeft veel sociale huurwoningen, waar mensen op een klein oppervlak wonen in soms gehorige woningen. Er is in de wijk relatief veel overlast en er leven veel verschillende culturen langs elkaar heen. Medewerkers van het CJG geven aan dat dit tot veel werk leidt. Het idee bestaat dat er de afgelopen jaren veel geld en aandacht naar de Schilderswijk is gegaan, waardoor de problemen in de Heesterbuurt zijn toegenomen. Eerder werd al gesproken over de relatief gesloten Hindoestaanse gemeenschap in Ypenburg. In de Heesterbuurt kwam niet alleen deze groep maar ook de Poolse gemeenschap ter sprake. Het gesloten karakter van deze gemeenschappen leidt ertoe dat veel problemen "intern" opgelost worden. Tot slot zou er tussen de verschillende gemeenschappen sprake zijn van discriminatie, wantrouwen en weinig onderling begrip.

4.2.3 Tevredenheid voorzieningen

Uit de aanvullende kwantitatieve analyse kwam naar voren dat de beschikbaarheid van voorzieningen, zoals basisscholen en huisartsen, en een grotere tevredenheid hierover samenhangen met een lager jeugdhulpgebruik. Hoewel cijfers hierover ontbreken, verwachten we hetzelfde beeld als het gaat om voorzieningen op het gebied van opvoedingsondersteuning en jeugdhulp. In de verschillende gesprekken is er vooral gesproken over de beschikbaarheid van dit soort voorzieningen en de manier waarop zij met elkaar samenwerken.

Sinds de transitie van het jeugdzorgstelsel en de invoering van passend onderwijs is er sprake van een grotere rol van scholen in het signaleren van mogelijke problemen en het bieden van lichte preventieve hulp. Interne begeleiders op scholen hebben een belangrijke signalerende functie gekregen en vormen een toegang tot ondersteuning bij de opvoeding door jeugd- of wijkteams. Daarnaast organiseren scholen "preventieve" activiteiten, zoals trainingen die voorheen door andere partijen, zoals de Jeugd-ggz, werden aangeboden. Naast een belangrijker rol voor de scholen wordt er meer recentelijk ook samengewerkt met de gezondheidszorg. In Den Haag en Zoetermeer wordt er geëxperimenteerd met praktijkondersteuners bij huisartsenpraktijken en in Delft is afwisselend het jeugdteam of het sociale wijkteam aanwezig op één van de gezondheidscentra. Bij beide experimenten is de ervaring dat er hierdoor minder verwijzingen zijn naar de jeugdhulp en in het bijzonder de Jeugd-ggz. De transitie heeft er echter ook voor gezorgd dat de focus vooral ligt bij kortdurende hulptrajecten. Gezinnen en jongeren waarbij sprake is van chronische problematiek, zoals gerelateerd aan een licht verstandelijke beperking (LVB), vallen vaker tussen wal en schip.

Het blijkt dat er veel gebruikgemaakt wordt van de lichte vormen van hulp, zoals trainingen voor jonge kinderen en het opvoedingssteunpunt. Ouders weten deze goed te vinden, hoewel de aard van de vragen waarmee ouders aankloppen, zoals eerder besproken, per wijk of buurt kunnen verschillen. Daarnaast blijkt dat door de meer draagkrachtig ouders ook regelmatig gebruikgemaakt wordt van particuliere hulp, die niet terug te vinden is in de registratiecijfers van jeugdhulp. Niet alle groepen worden door de opvoedsteunpunten evengoed bereikt. Nieuwkomers uit Oost-Europa bijvoorbeeld die de Nederlandse taal niet goed machtig zijn, blijken niet goed op de hoogte te zijn van het aanbod waardoor problemen soms "bij toeval" op school worden ontdekt en hulp en ondersteuning pas relatief laat wordt geboden.

Hoe de hulp verloopt wordt voor een belangrijk deel bepaald door de samenwerking tussen de verschillende partijen. Enerzijds is dat afhankelijk van de formele organisatie tussen deze, anderzijds van hoe de professionals hun taken invullen en in welke mate zij elkaar kennen. Dit maakt dat binnen dezelfde gemeente de samenwerking tussen partijen per locatie of per wijk kan verschillen. Het grote verloop van personeel binnen de jeugdzorg maakt de samenwerking daardoor kwetsbaar, zeker wanneer de partijen zich niet fysiek in elkaars nabijheid bevinden. Extra belemmeringen in de samenwerking worden ervaren wanneer deze over grenzen van gemeentes of organisaties plaatsvinden.
In onderstaande alinea's worden bovenstaande factoren geïllustreerd met voorbeelden die in de verschillende wijken ter sprake kwamen.

4.2.3.1 Hulpaanbod

In de sessies kwam naar voren dat het hulpaanbod in de verschillende wijken een factor is die impact heeft op het jeugdhulpgebruik, hoewel dit vaak binnen een en dezelfde gemeente niet veel verschilt.

Na de transitie van de jeugdzorg zou er minder aanbod zijn voor langdurige, chronische hulp aan bijvoorbeeld gezinnen met LVB-problematiek. De hulp zou meer dan voorheen gericht zijn op kortdurende trajecten terwijl dit in niet alle gevallen het meest passend is.

Ook wat betreft het preventieve aanbod, zoals trainingen door de J-GGZ, JGZ en jeugd- en buurthuizen, werd gesteld dat dit aanbod minder is dan voorheen. Bij doorvragen kwam echter naar voren dat hierbij eerder sprake is van een verschuiving van het aanbod. Scholen in zowel het primaire als het voortgezet onderwijs zijn een veel actievere rol gaan spelen. De interne begeleiders of het schoolmaatschappelijk werk vervullen een belangrijke signalerende en preventieve rol en vormen daarmee een toegang tot de hulpverlening. Daarnaast werken scholen ook samen met andere partijen. Zo is bijvoorbeeld de politie in Leidschenveen-Ypenburg erg actief binnen de scholen.

In Delft en Zoetermeer was men positief over de preventieve rol en de toegangsfunctie die de scholen vervullen naar de opvoedhulp. In Delft werd echter opgemerkt dat er nog wel grote verschillen bestaan tussen scholen onderling en daarmee tussen wijken. Binnen het primaire onderwijs hangt veel af van de samenwerking tussen de interne begeleider(s) op school en het wijkteam van Delft Support. Bij scholen in het voortgezet onderwijs lijkt het imago van de school soms een rol te spelen. Schoolbesturen willen de aandacht liever niet vestigen op problemen binnen de school.

Binnen Leidschenveen-Ypenburg is juist het CJG/ opvoedsteunpunt een belangrijke rol gaan spelen. Ouders benutten deze ook echt voor opvoedkundige vragen. In Segbroek kwam echter wel naar voren dat het CJG soms met argwaan bekeken wordt en dat ouders zich net als voorheen bij Bureau Jeugdzorg zorgen maken dat hun kind ze wordt afgenomen. In dat opzicht helpt het dat ouders zonder registratie bij de opvoedsteunpunten terecht kunnen. Evenzo helpt het als het CJG en het opvoedsteunpunt actief naar de scholen gaan om daar de ouders en kinderen te treffen.
Al met al lijkt het erop dat het "preventieve aanbod" en de lichte ondersteuning vooral veranderd is door andere aanbieders en de plek waar deze te vinden zijn. In de gesprekken werden het preventieve aanbod en de lichte ondersteuning op twee manieren in verband gebracht met het jeugdhulpgebruik. Enerzijds kwam naar voren dat een laagdrempelig aanbod voorkomt dat problemen uit de hand lopen, waardoor er minder gebruik wordt gemaakt van jeugdhulp, anderzijds heeft het preventieve aanbod ook een signalerende en verwijzende functie, waardoor het gebruik van jeugdhulp mogelijk toeneemt omdat problemen sneller worden opgemerkt.

4.2.3.2 Hulpgebruik

De voorgaande paragraaf ging over het hulpaanbod, onder andere over de manier waarop kinderen en gezinnen toegang krijgen tot hulp. In de gesprekken is hier verder op ingegaan en is er gesproken over manier waarop deze voorzieningen worden ingezet.

De indruk is dat in Leidschenveen en Ypenburg weinig gebruik wordt gemaakt van het preventieve aanbod, zoals preventieve trainingen en jeugd- en jongerenwerk, waardoor problemen toenemen en op een later moment zwaardere hulp nodig is. Bij doorvragen bleek dat vooral jongeren in het voortgezet onderwijs minder gebruik maken van dit aanbod terwijl kinderen uit de basisschoolleeftijd wel veel gebruik maken van preventieve trainingen. Jongerenwerkers uit de wijk geven aan dat ze jongeren proberen te motiveren om aan dit soort trainingen deel te nemen, maar ze hebben de indruk dat deze groep overbelast is met andere bezigheden. Daarnaast geven ze aan dat weinig jongeren gebruikmaken van het jeugdwerk, omdat in de wijk het beeld bestaat dat jeugdwerk vooral iets is voor "kids" met problemen. Ouders in Leidschenveen en Ypenburg met vragen over de opvoeding weten het opvoedsteunpunt goed te vinden. Dat geldt ook voor de wijk Segbroek.

In Segbroek maken vooral ouders uit de Vogelwijk gebruik van het opvoedsteunpunt, met de kanttekening dat het hier vaak gaat om enkelvoudige opvoedingsvragen, zoals vragen over structuur en de ontwikkeling van hun kinderen. Volgens de betrokkenen hebben de ouders uit deze "meer gegoede" buurten doorgaans meer ruimte om over dit soort vragen na te denken en vervolgens het initiatief te nemen om ondersteuning te zoeken omdat de basis beter op orde is. Er zijn minder zorgen over schulden, wonen, enz. Ook in Leidschenveen en Ypenburg werd naar voren gebracht dat ouders voor specifieke, enkelvoudige jeugdhulpvragen, zoals bij (vermoedens van) ADHD of dyslexie, de jeugdhulp goed weten te vinden. Ouders oriënteren zich vooraf via het internet en komen met heel gerichte vragen. Wanneer er sprake is van problematiek die hen zelf betreft (bijv. schulden) wordt er juist gewacht met het zoeken van hulp vanwege schaamte.

Hoewel het opvoedsteunpunt in de Vogelwijk veel gebruik wordt, gaven de betrokken tegelijkertijd aan dat voor sommige ouders juist daar de drempel naar de jeugdhulp te hoog is. De indruk bestaat dat er meer gebruikgemaakt wordt van zelfstandige psychologen en kindercoaches waar de ouders zelf voor betalen. Het geregistreerde hulpgebruik lijkt dan laag, maar dat wil dus niet zeggen dat er geen gebruikgemaakt wordt van hulp. Een schoolmaatschappelijk werker uit het voortgezet onderwijs geeft aan dat dit ook

speelt in de wijken Leidschenveen en Ypenburg. Er zijn veel zzp'ers actief in opvoedondersteuning en pas wanneer die hulp niet volstaat, komen ouders en jongeren bij de reguliere hulp.

Over Segbroek kwam ter sprake dat de Nederlandse taal en de onbekendheid met het hulpaanbod een rol speelt. Problemen binnen gezinnen worden soms "bij toeval" op school ontdekt en dan blijkt dat ouders niet op de hoogte zijn van de ondersteuning en de hulp die zij kunnen krijgen, zoals het bestaan van de voedselbank. Er zijn bijvoorbeeld veel gezinnen uit Roemenië die de weg naar de hulpverlening niet weten te vinden. Maar als er één gezin is, volgen er meer door mond-tot-mondreclame, zo lijkt het.

4.2.3.3 Organisatie van hulp

De hulp in het sociale domein (jeugdhulp, WMO, Participatiewet) is gemeentelijk georganiseerd, waardoor er in de formele structuren weinig of geen verschillen zijn tussen wijken in dezelfde gemeente. Hoe invulling gegeven wordt aan deze structuren kan wel per wijk verschillen. Het gaat dan om hoe professionals met elkaar samenwerken, elkaar weten te vinden en invulling geven aan hun kerntaken. Hoe dit van invloed was op het jeugdhulpgebruik was onderwerp van gesprek. Wanneer bijvoorbeeld meldingen over overlast door jongeren op straat snel door de politie worden opgepikt, en zij hierbij samenwerken met het jeugdteam, dan leidt dit tot veel jeugdhulp zonder verblijf, maar als het goed is ook tot minder hulp met verblijf omdat problemen eerder gesignaleerd worden en er eerder begeleiding kan worden geboden.

In Leidschenveen en Ypenburg kwam naar voren dat de intensieve samenwerking tussen de verschillende partijen een grote rol speelt in de manier waarop de toegang tot jeugdhulp verloopt. De verschillende professionals kennen elkaar daardoor en weten elkaar goed te vinden. Vooral de samenwerking met de politie verloopt in deze wijken goed. Er is een actieve 'Senior Jeugd' "senior jeugd" werkzaam in de wijk die contacten onderhoudt met scholen en het CJG. Het CJG komt voor wekelijks overleg naar het politiebureau en er wordt gezamenlijk huisbezoek afgelegd wanneer daar aanleiding toe is. Bovendien is er sprake van continuïteit in de samenwerking in deze wijk, hetgeen de samenwerking bevordert. In andere wijken is er veel verloop geweest bij de gezinscoaches die vaak op het politiebureau te vinden zijn. Ook de samenwerking tussen de politie, de scholen en het jeugdwerk in Leidschenveen en Ypenburg verloopt goed. In deze wijken wordt actief geïnvesteerd in deze samenwerking en daardoor kennen de professionals elkaar. Deze intensieve samenwerking zorgt ervoor dat jeugdhulp snel wordt ingeschakeld, wat het relatief hoge gebruik in de wijk zou kunnen verklaren. Een bijkomend effect is dat bewoners merken dat een melding bij de politie tot actie leidt. Volgens de betrokkenen wordt er bij bijvoorbeeld overlast door rondhangende jongeren rondom de Engelse tuin snel met de politie gebeld, die vervolgens ook actief doorverwijst naar het jeugdteam waarna gesprekken volgen.

In de wijken Rokkeveen en Seghwaert (Zoetermeer) kwam naar voren dat daar juist het schoolmaatschappelijk werk een belangrijke rol speelt in de signalering van problemen en de daaropvolgende hulp aan jongeren, hoewel dat pas vanaf 2018 speelt. Het schoolmaatschappelijk werk is nu meer dan voorheen een spin in het web. De signalering op scholen gebeurt in eerste instantie door de interne begeleider of de leerkracht. Wanneer er meer hulp nodig is, wordt het schoolmaatschappelijk werk ingeschakeld. Vervolgens kan via die route opvoedingsondersteuning worden aangevraagd. Een tweede, meer recente verandering in Zoetermeer en enkele wijken in Den Haag is de praktijkondersteuner-jeugd (POH-J) in de huisartsenpraktijken. In Zoetermeer blijkt dat deze een belangrijke rol speelt bij de ondersteuning van vooral lichte opvoedkundige vragen en het signaleren. Dit zou als gevolg hebben dat er nu ten opzichte van vroeger minder kinderen doorstromen naar de jeugdhulp. In Delft zijn geen praktijkondersteuners-jeugd actief bij de huisartsen, maar er loopt in een van de gezondheidscentra wel een pilot waarbij afwisselend het sociaal team en het jeugdteam aanwezig zijn. Dit zou leiden tot minder verwijzingen naar de GGZ, zo is de indruk. Er wordt gekeken of dit verder uitgebouwd kan worden.

In Delft kwam verder ter sprake dat het verloop bij de hulpverleners groot is en dat dit de samenwerking bemoeilijkt. Met name de JGZ geeft aan dat de samenwerking met de jeugdhulp sinds de transitie lastiger is geworden omdat ze zich niet meer fysiek bij elkaar op één locatie bevinden. Vroeger waren er bijvoorbeeld themabijeenkomsten, nu bijna niet meer. Voor professionals die al langer met elkaar samenwerken is deze afstand geen probleem maar voor de vele nieuwe hulpverleners is het lastiger om elkaar te vinden. Dit speelt met name bij de medewerkers van het consultatiebureau en Delft Support omdat zij niet meer in elkaars fysieke nabijheid werken. Bij "Organisatie van de hulp" staan we uitgebreider stil bij het belang van een goede samenwerking tussen professionals. In Delft heeft de transitie volgens de betrokkenen ook

positieve dingen gebracht. In het bijzonder de toegang tot opvoedkundige hulp voor schoolgaande kinderen in het PO. Dit gaat nu beter dan voorheen omdat het voornamelijk via de scholen verloopt. De interne begeleider kan hierbij een groot verschil maken. De voordeur van Delft Support is nog niet door iedereen gevonden.

De samenwerking tussen Delft Support en het voortgezet onderwijs kan verbeterd worden. Het schoolmaatschappelijk werk is verdwenen. Hiervoor is het team jeugd van Delft Support in de plaats gekomen, maar de medewerkers van dat team geven aan dat de afstand tot de school daarmee wel groter geworden is en er nu meer afhangt van de manier van werken van de contactpersoon op school. Daarnaast bestaat het vermoeden dat in het voortgezet onderwijs het imago en de goede naam van de school belangrijker wordt gevonden dan het inschakelen van jeugdhulp.

4.2.3.4 Scholen

Een onderwerp dat met regelmaat ter sprake kwam in de gesprekken was de samenwerking tussen scholen en de jeugdhulpverlening – dit is hiervoor op sommige plaatsen reeds besproken. Ook deze factor is lastig direct met de gebruikscijfers van de jeugdhulp op wijkniveau in verband te brengen. Het voortgezet onderwijs is immers niet op wijkniveau georganiseerd. Leerlingen komen vaak uit andere wijken of zelfs gemeenten.

Uit de gesprekken komt duidelijk naar voren dat de scholen de laatste jaren een steeds grotere rol spelen bij de hulp aan jongeren en het signaleren, evenals het organiseren van hulp en ondersteuning aan leerlingen die dit nodig hebben. De manier waarop dit wordt georganiseerd, verschilt per gemeente. In Delft zijn de jeugdteams van Delft Support zelf actief op de scholen, terwijl er in Den Haag en Zoetermeer intensiever wordt samengewerkt tussen de scholen, het schoolmaatschappelijk werk, de jeugdteams in de wijken en de politie. Deze samenwerking blijkt echter ook kwetsbaar. Zo kwam in Delft ter sprake dat er in het algemeen sprake is van een verbetering, maar dat het een en ander erg afhankelijk is van de betrokken personen. Tussen de scholen onderling kunnen daardoor verschillen ontstaan en soms blijken scholen terughoudend om casussen met de samenwerkingspartners te bespreken, aldus bleek in Delft en Segbroek. Ook de samenwerking met de wijkagent kan erg verschillen. In Ypenburg kwam naar voren dat o.a. door de inzet van heel actieve en betrokken “senior jeugd” er een intensieve samenwerking tussen scholen en politie is ontstaan.

In Segbroek en Delft kwam juist naar voren kwam dat deze samenwerking erg kan verschillen per wijkagent en school.

Soms lijkt de privacywetgeving in de weg te zitten bij de samenwerking. In de focusgroep in Segbroek kwam naar voren dat elke peuterleerplek een vaste jeugdverpleegkundige heeft en weliswaar verbonden is met een basisschool, maar dat de samenwerking met de schoolmaatschappelijk werker van de basisschool pas plaats kan vinden na toestemming van het betrokken gezin.

5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Waarom is in de ene wijk het gebruik van jeugdhulp hoger dan dat je op grond van bevolkingskenmerken van die wijk mag verwachten en in de andere wijk lager? Deze vraag vormde het uitgangspunt van dit onderzoek.

Verschillen tussen verwacht en werkelijk gebruik van jeugdhulp in Haaglanden

Om deze vraag te beantwoorden, schetsen we in het eerste deel van het rapport de verschillen tussen het verwachte en het werkelijke gebruik in de regio Haaglanden. Daarbij gaat het om het gebruik van jeugdhulp zonder verblijf in het jaar 2017. Het model van het Sociaal en Cultureel Planbureau[11]schat voor alle wijken in Nederlandse gemeenten het te verwachten jeugdhulpgebruik op wijkniveau in. De uitkomsten van dit model voor de wijken van de gemeenten in de regio Haaglanden vormen het startpunt van ons onderzoek. Op basis daarvan hebben we de verschillen tussen het verwachte en daadwerkelijke gebruik van jeugdhulp vastgesteld.

Op gemeenteniveau zijn er grote verschillen tussen het werkelijke gebruik in 2017 en het verwachte gebruik. Zo ligt het werkelijk gebruik in Zoetermeer aanzienlijk hoger dan het verwachte gebruik (verschil 7,1%). In Midden-Delfland en Wassenaar het verwachte gebruik aanzienlijk lager dan verwacht (respectievelijk verschil van -16,1% en -12,7%). Hoewel het werkelijk gebruik in bijna alle gemeenten lager was dan ingeschat, bestaan er grote verschillen tussen de wijken binnen deze gemeenten. Zo zijn er binnen de gemeenten wijken waar het werkelijke gebruik (ruim) onder het verwachte gebruik ligt. In het bijzonder in Den Haag en in Leidschendam-Voorburg is er een aantal wijken waar het werkelijke gebruik een stuk lager ligt dan verwacht. Onder de tien wijken met het grootste verschil bevinden zich zeven Haagse wijken, waarvan weer de meerderheid te typeren is als relatief kwetsbaar (Transvaalkwartier, Schildersbuurt, Duinoorden Groente- en Fruitmarkt – dit uit zich in een relatief hoog verwacht gebruik).

Ook zijn er wijken waar het werkelijke gebruik (ruim) boven het verwachte gebruik ligt. Ook hier is er een aantal Haagse wijken met grote verschillen, dat wil zeggen, een veel hoger gebruik dan verwacht. Veel van de wijken in Den haag met een veel hoger gebruik dan verwacht zijn minder kwetsbare wijken. Dit is ook af te lezen uit een lager verwacht gebruik dan het regionale gemiddelde.

Verklaringen voor de verschillen tussen werkelijk en verwacht gebruik

Om hier beter zicht op te krijgen, hebben we in het vervolg van het rapport getracht antwoord te geven op de volgende vragen:

- Kan het gebruik van jeugdhulp in Haaglanden nog beter geschat worden met kwantitatieve wijkkenmerken die niet in het landelijke SCP-model zijn opgenomen?
- Kunnen andere, meer kwalitatieve factoren, zoals de inrichting van het jeugdhulpstelsel, de verschillen verklaren tussen het voorspelde en het werkelijke jeugdhulpgebruik?

Het antwoord op de vraag of het model nog beter zou kunnen schatten met aanvullende wijkkenmerken is drieledig:

1. Het model zou tot een betere schatting komen wanneer factoren worden toegevoegd als ervaren sociale cohesie en de (ervaren) veiligheid in de wijk. Dit blijkt zowel uit de kwantitatieve als de kwalitatieve analyse. Een lagere sociale samenhang leidt tot meer problemen en uiteindelijk tot een hoger jeugdhulpgebruik. De redenen voor het gebrek aan sociale samenhang zijn echter divers. Het kan bijvoorbeeld gaan om nieuwe wijken waar bestaande netwerken en structuren ontbreken of om de ruimtelijke inrichting van wijken die in meer of mindere mate ruimte biedt om elkaar te ontmoeten. Daarnaast spelen een opeenstapeling van problemen en overlast in wijken met veel goedkope huurwoningen of juist conflicten tussen bewoners van koop- en huurwoningen een rol. In algemene zin is de opkomst van internet, sociale media en daarmee de beeldschermgeneratie een factor. Deze is echter niet voor het verschil tussen de wijken.
2. Het model zou mogelijk tot een betere schatting komen door aanscherping van de factoren die er nu in zijn opgenomen. Zo is bijvoorbeeld het aantal huishoudens met kinderen en de groene druk te weinig specifiek. Een onderscheid naar leeftijdsklassen is hierin belangrijk. Zo blijkt uit de sessies dat het aandeel pubers een belangrijk factor kan zijn in het hulpgebruik. Daarnaast zou verfijning van een algemene factor als bewoners met een niet-westerse migratieachtergrond tot een betere inschatting leiden. In de dialoogsessies werd bijvoorbeeld onderscheid gemaakt tussen bewoners met een Surinaams-Hindoestaanse achtergrond en mensen afkomstig uit de MOE-landen. Een ander aspect is het aantal echtscheidingen. Uit de sessies kwam naar

11 Schellingerhout, R. et al.(2020) Jeugdhulp in de wijken. Den Haag; Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP-publicatie 2020-1)

voren dat het met name gaat om zogenaamde vecht- of conflictueuze scheidingen. Een belangrijke kanttekening bij het verfijnen van deze voorspellende factoren is dat dit vaak niet mogelijk is omdat geen gegevens beschikbaar zijn of omdat een splitsing op wijk niet mogelijk is door te kleine aantallen.

3. Daarnaast liet de kwantitatieve analyse zien dat de beschikbaarheid van voorzieningen, zoals basisscholen en huisartsen, samenhangt met een lager jeugdhulpgebruik. Uit de sessies kunnen we opmaken dat dit mogelijk ook geldt voor meer direct door beleid beïnvloedbare factoren als voorzieningen op het gebied van opvoedingsondersteuning en (lichte) jeugdhulp. De tevredenheid over dit soort voorzieningen speelt ook een rol in het gebruik van jeugdhulp. Dit blijkt uit zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve analyse. Uit deze laatste blijkt dat er met name in wijken waar de sociaaleconomische status laag is wantrouwen lijkt te zijn jegens jeugdhulp, waardoor gezinnen pas bij de jeugdhulp aankloppen als er al sprake is van zwaardere problematiek.

Tussen de wijken binnen dezelfde gemeenten zijn er in principe geen verschillen waarop de jeugdhulp is georganiseerd. Met de kanttekening dat de concrete invulling van wijkgerichte teams soms gebaseerd is op een analyse van wijkkenmerken. Niettemin is het lastig om antwoord te geven op de vraag of de inrichting van het stelsel de verschillen verklaart tussen het voorspelde en het werkelijke jeugdhulpgebruik. Wel werd in de sessies sterk gesuggereerd dat de samenwerking tussen alle partijen in de wijk invloed heeft op het werkelijke jeugdhulpgebruik. Waar sprake is van een goede samenwerking tussen de diverse partijen, zoals school, schoolmaatschappelijk werk, JGZ, praktijkondersteuner, lokale team en politie, lijken problemen eerder te worden gesignaleerd en opgepikt. Deze samenwerking is echter deels pas na 2017 goed van de grond gekomen, het jaar waar de cijfers in dit rapport over gaan. Daardoor kunnen we op basis van deze cijfers geen conclusies trekken of de samenwerking het jeugdhulpgebruik verhoogt of juist verlaagt.

Onze aanvullende analyses maken duidelijk dat het werkelijke gebruik van jeugdhulp afhangt van meer dan alleen demografische en sociaaleconomische factoren. Voorzieningen doen ertoe, evenals de samenwerking tussen voorzieningen. Daarnaast spelen onderling samenhangende factoren als sociale samenhang en veiligheid(sbeleving) een rol. Deze factoren hangen op hun beurt samen met de fysieke inrichting van de wijken en niet alleen met hun sociaaleconomische status. Met andere woorden: “De sociaaleconomische status is niet de enige relevante factor”.

Beleidsrelevantie van de bevindingen
Voorzieningen doen ertoe. De aanwezigheid van voorzieningen in de wijk, de tevredenheid daarover en de samenwerking tussen voorzieningen hebben invloed op het gebruik van jeugdhulp. Het lastige is dat we niet eenduidig kunnen zeggen wat het effect is van meer en betere (samenwerking tussen) voorzieningen op het gebruik van jeugdhulp. Zo kan een goede samenwerking tussen voorzieningen eraan bijdragen dat opvoed- en opgroeiproblemen eerder en vaker in beeld komen, met als gevolg een hoger gebruik van jeugdhulp.

We pleiten er daarom voor om het gebruik van jeugdhulp in een breder perspectief te plaatsen. Een relatief hoog gebruik van jeugdhulp of een gebruik dat hoger is dan verwacht, verdient niet noodzakelijkerwijs een negatieve waardering. Als het aandeel van vroegtijdige en lichte hulp in het totale jeugdhulpgebruik groot is, dan mag verondersteld worden dat dit escalatie van problematiek en later gebruik van zwaardere jeugdhulp voorkomt.

De bevindingen geven aanleiding om te pleiten voor het tijdig anticiperen op de toekomstige leeftijdsopbouw van jongeren. Het maakt uit of er veel pubers of juist relatief veel jonge kinderen zijn in een wijk. Zowel in het meer recreatieve, het preventieve als in het ondersteuningsaanbod dient daar tijdig op te worden ingespeeld. Nu lijkt dit veelal nog te gebeuren wanneer de problemen zich al hebben aangediend.
In wijken met een sterke sociale cohesie is het gebruik van jeugdhulp doorgaans lager, ook als er rekening wordt gehouden met de demografische en sociaaleconomische kenmerken van de wijk. Vooropgesteld, ook hier geldt de kanttekening dat een relatief hoog jeugdhulpgebruik niet noodzakelijkerwijs een negatieve waardering verdient. Niettemin ondersteunt ons onderzoek het belang van sociale samenhang. Dit kan onder meer bevorderd worden met het stimuleren van de pedagogische “civil society”. Een wijkklimaat waarin formele en informele verbanden, relevant voor opvoeden en opgroeien in het “voorveld”, sterk ontwikkeld zijn en goed met elkaar samenwerken, kan die sociale verbanden versterken.

Tot slot willen we wijzen op het belang van de fysieke inrichting van de wijk. Die is van belang voor de mate van sociale samenhang, evenals op de ruimte die kinderen

hebben om te spelen, te ontspannen, te experimenteren en te ravotten om de ontwikkeling van veerkracht en weerbaarheid te bevorderen. Dit zijn factoren waarvan verondersteld wordt dat ze bijdragen aan het voorkómen van opgroeiproblemen en daarmee aan het gebruik van jeugdhulp.

Beperkingen bij dit onderzoek

Dit onderzoek kent een aantal beperkingen met betrekking tot kwantitatieve analyse en kwalitatieve dataverzameling. Ten eerste waren de aanvullende kwantitatieve gegevens niet voor alle gemeenten beschikbaar op wijkniveau. Daarnaast worden niet overal dezelfde definities gehanteerd voor variabelen, zoals o.a. sociale cohesie en veiligheid, zijn bronnen niet volledig of van onvoldoende kwaliteit. Daardoor is het nu nog niet mogelijk om het model voor de hele regio aan te vullen met andere gegevens en zijn de analyses beperkt tot de drie deelnemende gemeenten. Dus het model is gebaseerd op een kleine hoeveelheid wijken en een beperkt aantal aanvullende variabelen afkomstig uit clusters van factoren. Ten tweede zijn de cijfers over 2017 relatief oud. Het gebruik van jeugdhulp zonder verblijf is na 2017 in bijna alle gemeenten toegenomen (zie tabel 7). In Delft is het jeugdhulpgebruik in 2019 het meest toegenomen ten opzichte van de andere gemeenten in Haaglanden (5%-punt). Pijnacker-Nootdorp is de enige gemeente waar het percentuele gebruik van jeugdhulp afneemt ten opzichte van 2017. Waar de toename van jeugdhulp door komt is niet meegenomen in het onderzoek. Wel rapporteerde het CBS onlangs dat het jeugdhulpgebruik zonder verblijf landelijk toeneemt in tegenstelling tot andere vormen van jeugdhulp.[12]

TABEL 7. PERCENTAGE WERKELIJK GEBRUIK VAN JEUGDHULP ZONDER VERBLIJF DOOR 0-18 JARIGEN PER GEMEENTE IN DE REGIO HAAGLANDEN PER JAAR.

Werkelijk (%)			
	2017	2018	2019
Delft	10,6%	13,6%	15,5%
Den Haag	12,3%	12,1%	12,7%
Leidschendam-Voorburg	10,1%	11,2%	13,8%
Midden-Delfland	7,4%	7,7%	11,6%
Pijnacker-Nootdorp	10,7%	12,1%	8,2%
Rijswijk (ZH.)	9,8%	11,5%	12,3%
Voorschoten	10,7%	11,2%	11,2%
Wassenaar	7,9%	8,3%	10,1%
Westland	9,7%	10,9%	11,7%
Zoetermeer	13,6%	14,8%	15,2%

Bron: Statline, CBS

Ten derde was het voor professionals lastig om terug te kijken in de tijd en specifiek naar een wijk te kijken.. Zij gaven aan dat binnen de wijken al heel veel verschillen zijn tussen buurten. Hieruit zou je kunnen concluderen dat verschillen duiden op wijkniveau nog te hoog over is. Ten slotte was het lastig om alle partijen op één moment bij elkaar te krijgen. Dat is dan ook niet altijd gelukt. De samenstelling had ook invloed op de discussie en de richting. Voor vervolgonderzoek is het raadzaam meerdere sessies per wijk te organiseren, zodat er meerdere partijen worden bereikt en er een meer divers beeld ontstaat.

12 CBS (2020) *Jeugdhulp 2019*. CBS, Den Haag

LITERATUUR

CBS (2020). *Jeugdhulp 2019*. CBS, Den Haag

Engbersen, R. en Uyterlinde, M. (2017). *Regionale verschillen geduid. Exploratief onderzoek naar hoog voorzieningengebruik in het sociaal domein.* Den Haag: Platform31.

Engbersen, R. en Uyterlinde, M. en Bronsvoort, I. (2018). *Stedelijke verschillen in gebruik sociaal domeinvoorzieningen geduid. Exploratief onderzoek naar hoog en laag voorzieningengebruik in stedelijke regio's.* Den Haag: Platform31.

Field, A. (2019). D*iscovering Statistics Using SPSS. Third edition.* Londen:Sage Publications Ltd

Liem, M., Geene, K. en Koenraadt, F. (2007). *Partnerdoding door etnische minderheden, een empirische studie.* Amsterdam;Dutch University Press.

Nanhoe, Lünneman en Pels (2013). E*er en partnergeweld onder Hindostanen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Pommer, E. en Boelhouwer, J. (2016). *Overall rapportage sociaal domein 2015. Rondom de transitie.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP-publicatie 2016-9).

Pommer, E. en Boelhouwer, J. (2017). *Overall rapportage sociaal domein 2016. Burgers (de)centraal.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP-publicatie 2017-22).

Schellingerhout, R. et al.(2020). Jeugdhulp in de wijken. Den Haag; Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP-publicatie 2020-1).

Smits van Waesberghe, E., et al. (2014). *Zo zijn we niet getrouwd. Een onderzoek naar omvang en aard van huwelijksdwang, achterlating en huwelijkse gevangenschap.* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Vink, R. et al. (2016). *JGZ richtlijn Kindermishandeling 2016*. NCJ, Utrecht

BIJLAGE I HOOGSTE EN LAAGSTE GEBRUIK PER GEMEENTE

I. Verschil tussen werkelijk en verwacht gebruik van jeugdhulp voor de wijken me het grootste negatieve verschil per gemeente[a]

Gemeente		Werkelijk (%)	Verwacht (%)	Verschil (%-punt)	Verschil (%)
Tanthof-Oost	Delft	10,3	11,6	-1,3	-10,8
Transvaalkwartier	Den Haag	10,7	15,4	-4,7	-30,3
Stompwijk	Leidschendam-Voorburg	6,2	9,9	-3,7	-37,8
Maasland	Midden-Delfland	7,7	9,4	-1,6	-17,6
Delfgauw	Pijnacker-Nootdorp	9,4	10,1	-0,7	-6,6
Wijk 05	Rijswijk (ZH.)	6,0	7,5	-1,4	-19,0
Zuidwestelijk deel der gemeente	Wassenaar	5,9	7,1	-1,2	-16,9
Maasdijk	Westland	8,5	10,5	-2,1	-19,7
Rokkeveen	Zoetermeer	10,7	12,8	-2,0	-15,9

[a] Exclusief voorschoten. Voorschoten bestaat uit 1 wijk

II. Verschil tussen werkelijk en verwacht gebruik van jeugdhulp voor de wijken me het grootste positieve verschil per gemeente [a,b]

wijknaam	Gemeente	Werkelijk (%)	Verwacht (%)	Verschil (%-punt)	Verschil (%)
Schieweg	Delft	11,1	9,3	1,8	19,6
Kijkduin en Ockenburgh	Den Haag	23,8	12,4	11,5	93,0
Park Veursehout	Leidschendam-Voorburg	15,6	9,9	5,6	56,6
Nootdorp	Pijnacker-Nootdorp	11,7	10,7	1,0	9,0
Wijk 10	Rijswijk (ZH.)	4,3	3,3	1,0	29,4
Wijk 09 Poeldijk	Westland	12,1	11,1	1,0	8,8
Buitengebied	Zoetermeer	16,4	13,5	2,9	21,8

[a] Exclusief Voorschoten. Voorschoten bestaat uit 1 wijk.

[b] In Midden-Delfland en Wassenaar zijn geen wijken met een positief verschil.

BIJLAGE II WERKWIJZE KWALITATIEF ONDERZOEK

Deelnemers dialoogsessies

In het voorjaar van 2020 hebben in totaal vier dialoogsessie plaatsgevonden en acht aanvullende interviews. Voor deze sessie werden in overleg met vertegenwoordigers van de deelnemende gemeentes wijken geselecteerd. In Delft en Zoetermeer werd gekozen voor wijken die op basis van de SCP kenmerken met elkaar vergelijkbaar waren maar die toch een verschillende jeugdhulp gebruik lieten zien (lager dan verwacht, als verwacht, hoger dan verwacht). In Den Haag werd juist gekozen voor wijken waarbij het Jeugdhulpgebruik hoger was dan verwacht. De deelnemers aan de sessies werden gericht in samenspraak met de vertegenwoordigers uit de betreffende wijken gericht uitgenodigd waarbij gestreefd werd naar grote diversiteit. Als gevolg van de Corona-uitbraak hebben een aantal aanvullende interviews en de dialoogsessie in Segbroek plaastgevonden via video-conferencing.

TABEL 1. OVERZICHT VAN DEELNEMERS AAN DIALOOG SESSIES EN INTERVIEWS

Gemeente	Dialoogsessie (deelnemers)	Aanvullend interview (deelnemers)
Delft	Tanthof-oost, Hof v. Delft, Vrijenban (5)	Team Jeugd (2)
Den Haag	Leidschenveen, Ypenburg (7)	Politie (1) Schoolmaatschappelijk werk (1) Intern begeleider PO (1) Stadsdeel medewerkers (3) Gezinscoach (1) Gezinscoach (1)
	Segbroek (8)	Peutergroep (1)
Zoetermeer	Noordhove, Rokkeveen, Segwaert (22)	
aantal deelnemers	42	12

Aan de bijeenkomsten namen veel verschillende type professionals deel zoals Jeugdhulpverleners, wijkregisseurs, professionals uit het onderwijs, schoolmaatschappelijk werk, politie/ wijkagent, jongerenwerkers, medewerkers kinderopvang en vertegenwoordigers van een wijkvereniging. In totaal is er met 54 mensen gesproken.

Verloop dialoogsessies

Alle dialoogsessies startten met een korte presentatie van de gegevens uit het SCP onderzoek waarin de focus lag op de uitkomsten van de betreffende wijken. Afhankelijk van het aantal deelnemers werd in deelsessies in twee rondes verder gesproken over de volgende vragen:

Ronde-1:

Wat zijn verklaringen vanuit jullie voor het gebruik van jeugdhulp zonder verblijf in de wijk?

Elke deelnemer werd gevraagd om eerst voor zichzelf verklaringen op te schrijven op een geeltje. Hierbij werd aan de deelnemer gevraagd om ook stil te staan bij een duiding van het verschil (positieve of negatieve waardering) en of de juiste jongeren bereikt werden. Vervolgens werden in het gesprek deze verklaringen besproken en waar mogelijk geclusterd.

Ronde-2:

Wat kunnen de wijken van elkaar leren?

Deze ronde vond altijd plenair plaats waarbij de bevindingen uit voorgaande ronde met elkaar werden besproken.

De focus in de sessies lag op het bespreken van verschillen tussen de deelnemende wijken in het jeugdhulpgebruik in 2017. Voor de aanwezigen bleek het over het algemeen erg lastig om de verschillen tussen wijken te duiden en al helemaal waar het de gebruikscijfers over 2017 betrof. Daarbij kwam aan het licht dat er binnen wijken grote verschillen kunnen bestaan. Voor aanwezigen was het daarom soms makkelijker om op buurtniveau factoren te benoemen dan op wijkniveau. In de sessies en de aanvullende interviews is daarom ook ruimte gegeven aan de actuele manier van (samen) werken en samenleven in de betreffende wijken. De uitkomsten van de gehouden gesprekken geven daarmee eerder een globale indruk van de manier van samenwerken en samenleven in de betreffende wijk in combinatie met het jeugdhulpgebruik dan een verklaring voor de verschillen in jeugdhulp gebruik tussen de wijken in 2017.

Verwerking gegevens

Va de dialoogsessies en de aanvullende interviews werden gedetailleerde gespreksnotities gemaakt. Deze zijn vervolgens met behulp van Atlas.ti geanalyseerd. Uit de eerste analyse kwamen 9 veel voorkomende thema's terug. Deze thema's zijn op een later geclusterd onder twee hoofdthema's die uit de aanvullende kwantitatieve analyse naar voren waren gekomen.

Sociale cohesie en veiligheid	(aanbod van) voorzieningen
Bevolkingssamenstelling	Het hulpaanbod
De inrichting van de wijk	Hulpgebruik
Problematiek gezinnen	De wijze waarop de hulp is georganiseerd
Problematiek jongeren	Scholen
Het samenleven in de wijk	

BIJLAGE III WERKWIJZE KWANTITATIEF ONDERZOEK

Aanvullen van het landelijk model voor Haaglanden

Als eerste zijn mogelijke databronnen gezocht voor factoren die niet zijn meegenomen in het model van het SCP. Hierbij kan o.a. gedacht worden aan psychosociale problemen, vaardigheden van de jeugdigen, indicatoren voor schoolprestaties (CITO score), schooladvies, maar ook wijkfactoren als sociale cohesie en aanwezigheid van preventieve voorzieningen. Bij de aanvullende factoren wordt uitgegaan van data die beschikbaar zijn op tenminste wijkniveau. Voor de zoektocht naar aanvullende factoren is gebruik gemaakt van de volgende gegevensbronnen:

- Initi8 Jeugdhulp monitor Haaglanden
- Gegevens over opvoedingservaring, psychosociaal welbevinden via Jeugdgezondheidszorg
- Huisartsinformatiesysteem (HIS)
- Prestatie gegevens van scholen in de wijk (opendata onderwijsinspectie en DUO)
- Aanvullende gegevens van gemeenten
  - Typologie lokale teams
  - Aanwezigheid preventieve voorzieningen
  - Open data gemeenten

Beschrijving van beschikbare bronnen

Hieronder geven we een korte beschrijving van mogelijke bronnen en de mogelijkheid om deze bronnen te gebruiken in dit onderzoek.

Initi8 Jeugdhulp monitor

De jeugdhulpmonitor is een instrument om de inzet van jeugdhulp in de gemeente te monitoren. Het instrument is niet geheel flexibel en bestaat uit vooraf gedefinieerde tabellen en figuren. De monitor is in principe niet opgezet als een benchmark over de tijd, maar de aparte jaren kunnen wel gedownload worden. Vanaf het jaar 2016 zijn de jaren vergelijkbaar. Er zit een knik in de productcodes vanaf 2018. De monitor heeft een na-ijl tijd van 5 maanden. Pas na 5 maanden is 90 tot 95% van de declaraties binnen. De monitor bevat geen cijfers over de WMO en WLZ.

Hoewel de Jeugdhulpmonitor Haaglanden van Initi8 goed inzicht geeft in het gebruik van jeugdhulp zijn deze gegevens niet meegenomen in het model omdat de data op stadsdeel niveau beschikbaar waren en niet op wijkniveau. Wel zijn met behulp van de gegevens uit de Jeugdhulpmonitor Haaglanden aanvullende analyses gedaan op stadsdeel niveau.

Huisartsinformatiesysteem (HIS)

Gegevens uit het HIS zijn gepseudonimiseerd beschikbaar via het ELAN-huisartsendata. Het ELAN-huisartsendata wil door het delen van gepseudonimiseerde zorggegevens een bijdrage leveren aan onderzoek in de eerste lijn. De data in het ELAN-huisartsendata geven een accuraat en actueel beeld van de zorg die huisartsen leveren aan hun patiënten. Hoewel steeds meer huisartsen in de regio Haaglanden aangesloten zijn bij de ELAN-huisartsendata, was de dekking van deelnemende huisartsen in de regio Haaglanden nog te laag voor een betrouwbare analyse op wijkniveau. De gegevens uit het ELAN-huisartsendata zijn daarom niet meegenomen in deze rapportage. Voor de toekomst biedt deze bron mogelijk veel inzicht.

Prestatie gegevens van scholen in de wijk (opendata onderwijsinspectie)

Via de open data van de Inspectie van het Onderwijs zijn gegevens beschikbaar over toezichtsarrangementen, kwaliteitsindicatoren en standaarden per school en per school bestuur. De inspectie speelt hiermee in op de toenemende vraag naar toezichtinformatie vanuit ouders, gemeenten, scholen, onderzoeksbureaus en andere partijen die geïnteresseerd zijn in de kwaliteit van scholen en het toezichtproces.

Omdat de data op schoolniveau en locatie beschikbaar zijn was het mogelijk de scholen aan de wijken te koppelen. In dit onderzoek is gekeken of de data voor het primair onderwijs konden worden meegenomen, omdat de aanname is dat kinderen in deze leeftijdsgroep veelal in de wijk naar school gaan. Omdat leerlingen op het voortgezet onderwijs veelal buiten de wijk naar school gaan zijn deze gegevens niet meegenomen. De bestanden van de onderwijsinspectie zijn over 4 jaar gekoppeld, omdat de inspectie 1 keer in de vier jaar onderzoek doet. Na koppeling bleek dat slechts twee derde van de scholen in de bestanden terug kwam. Daarom is gekozen om deze indicatoren niet mee te nemen. De cito score school is niet meegenomen , omdat een deel van de scholen niet de CITO gebruikt als eindtoets.

Aanvullende gegevens van gemeenten

Voor aanvullende gegevens van gemeenten, zoals belevingen van inwoners over de wijk waarin zij wonen, woningdichtheid, bevolkingsdichtheid is gezocht naar openbare bronnen op wijkniveau zoals Delft, Den Haag en Zoetermeer in cijfers, CBS, waar staat je gemeente en omnibus enquêtes. Omdat niet voor alle gemeenten de cijfers op wijkniveau beschikbaar waren, hebben we bij de gemeente Delft en Zoetermeer

vergelijkbare cijfers met Den Haag op wijkniveau opgevraagd. De gegevens zoals vermeld in tabel I zijn meegenomen in dit onderzoek.

Typologie van lokale teams, aanwezigheid POH jeugd en de aanwezigheid van preventieve en andere jeugdhulp voorzieningen in de wijk zijn nagevraagd in interviews. Typologie van de lokale teams wordt niet meegenomen in het model, omdat lokale teams op een hoger niveau zijn georganiseerd dan de wijk en binnen een gemeente vaak dezelfde basiskenmerken hebben. In Delft bijvoorbeeld is er één team. Door de organisatie op hoger niveau dan wijk en de gelijkenis binnen een gemeente ontstaat er te weinig variatie om in het model mee te meenemen. Ook aanwezigheid van de POH jeugd en aanwezigheid van preventieve voorzieningen zijn niet meegenomen in het model, maar wel in de kwalitatieve analyse. De POH Jeugd is nog niet bij elke huisarts actief in 2017, daarnaast werkt een huisarts niet binnen de grenzen van een wijk. De preventieve voorzieningen hebben we niet meegenomen, omdat deze voorzieningen niet per se alleen werken voor de betreffende wijk waar de voorziening is geplaatst. Denk bijvoorbeeld aan voorzieningen gericht op bepaalde migranten groepen.

TABEL I. OVERZICHT INDICATOREN EN BESCHIKBAARHEID OP WIJKNIVEAU PER GEMEENTE

In deze tabel zijn alleen de indicatoren weergegeven die vergelijkbaar worden gerapporteerd op wijkniveau in de drie gemeenten.

Naam	Indicatoren	Den Haag	Delft	Zoeter-meer
Kinderopvang	Aantal kinderopvanglocaties (kinderdagverblijf en BSO) binnen een straal van 1 km van het woonadres (2016)	X	X	X
Basisscholen	Aantal basisscholen binnen een straal van 1 km van het woonadres (2016)	X	X	
huisartsenpraktijken	Aantal huisartsenpraktijken binnen een straal van 1 km van het woonadres (2016)	X	X	
Personen per woning	Aantal personen per woning (2017)	X		
Leefbaarheid	Percentage inwoners dat tevreden is over het functioneren van de gemeente Den Haag waar het gaat om de aanpak van leefbaarheid en veiligheid (2015/2017)	X		
Tevredenheid voorzieningen	Schaalscore van stellingen waarin inwoners aangeven of ze tevreden zijn met de fysieke voorzieningen in de buurt (2015/2017)	X	X	
Overlast horeca	Inwoners die aangeven overlast te ervaren van horecagelegenheden (2015/2017)	X		
Verloedering	Inwoners die aangeven overlast te ervaren van verloedering (rommel op straat, bekladde muren of gebouwen, hondenpoep of vernieling van straatmeubilair) (2015/2017)	X	X	
Woninginbraak	Percentage inwoners dat slachtoffer is geweest van woninginbraak in afgelopen 12 maanden in de buurt (2015/2017)	X		
Veiligheid	Gemiddelde score van stellingen waarin inwoners aangeven of ze zich veilig voelen in de buurt waarin hij/zij woont op een schaal van 1 tot 3 (2015/2017)	X		
Overlast op straat	Inwoners die aangeven overlast te ervaren van lastig gevallen te worden op straat, druggerelateerde zaken, openbaar dronkenschap (2015/2017)	X		
Overlast jongeren	Inwoners die aangeven overlast te ervaren van rondhangende jongeren (2015/2017)	X	X	
Overlast bewoners	Inwoners die aangeven overlast te ervaren door buurtbewoners (2015/2017)	X	X	
Slachtoffer diefstal	Percentage inwoners dat slachtoffer is geweest van diefstal en/of vernieling in de buurt (2015/2017)	X		
Diefstal	Aantal geregistreerde diefstallen uit woning/schuur/e.d. per 1000 inwoners (2017)	X	X	
Vernielingen	Aantal geregistreerde vernielingen en misdrijven tegen openbare orde per 1000 inwoners (2017)	X	X	
Geweld	Aantal geregistreerde gewelds- en seksuele misdrijven per 1000 inwoners (2017)	X	X	
Eenzaamheid	Percentage inwoners dat matig tot zeer ernstig eenzaam is (2016)	X	X	
Gezondheid	Percentage inwoners dat de eigen gezondheid als gaat wel tot slecht ervaart (2016)	X	X	
Elkaar kennen	Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling: De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks (2015/2017)	X	X	
Omgang met elkaar	Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling: De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om (2015/2017)	X	X	
Saamhorigheid	Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling: Ik woon in een gezellige buurt, waar veel saamhorigheid is (2015/2017)	X	X	
Thuis voelen	Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling: Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen (2015/2017)	X	X	
Contact met bewoners	Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling: Ik heb veel contact met andere buurtbewoners (2015/2017)	X		
Tevredenheid bevolkingssamenstelling	Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling: Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt (2015/2017)	X		
Sociale cohesie	Schaalscore voor sociale cohesie van 1 tot 10, samengesteld op basis van 6 stellingen (2015/2017)	X		

Analyses

Het model dat is gemaakt door het SCP is in deze stap uitgebreid met de factoren op wijkniveau uit de aanvullende databronnen (zie tabel I). De eenheden in dit model zijn de wijken in Haaglanden. De uitkomstmaat is het absolute verschil tussen voorspeld en werkelijk gebruik van jeugdhulp zonder verblijf in de wijk van jeugdigen van 0-18 jaar in procentpunt. Door het verschil als uitkomst te nemen is al gecorrigeerd voor de variabelen uit het landelijk model en wordt het verschil verklaard met de variabelen uit de aanvullende bronnen. Doordat in het bestand iets meer dan 100 wijken zaten, kon het model maximaal 10 verklarende variabelen bevatten. Niet alle verklarende variabelen waren voor alle gemeente beschikbaar. Doordat de meeste variabelen wel voor Den Haag beschikbaar waren en Den Haag 43 wijken heeft, kan het model maximaal 4 variabelen bevatten. Met het model wordt antwoord gegeven op de vraag of de verschillen tussen voorspeld gebruik o.b.v. een landelijkmodel en werkelijk gebruik verklaard kunnen worden met andere wijkkenmerken.

Eerst is gekeken naar de correlaties tussen het verschil in verwacht en werkelijk gebruik van jeugdhulp in procentpunt en alle mogelijke verklarende variabelen. Uit deze correlatiematrix kwam naar voren dat bijna variabelen met elkaar waren gecorreleerd (zie tabel V).

Doordat de wijkvariabelen samenhingen en er een beperkt aantal variabelen kon worden opgenomen in het model, hebben we gekeken of variabelen samen een factor vormen. Hiervoor hebben we eerst een exploratieve factor analyse (principale componenten analyse (PCA)) gedaan met varimax rotatie op alle wijkvariabelen. Omdat we een beperkt aantal observaties (wijken) in de dataset hebben, is de Kaiser-Meyer-Olkin maat (KMO) bepaald om te kijken of we voldoende observaties hebben om een factor analyse te doen. Deze was 0,59 en daarmee is het patroon niet heel sterk. Om de analyse te optimaliseren zijn de variabelen met een individuele KMO score kleiner dan 0,5 niet verder meegenomen in de analyses (zie voor de meegenomen variabelen tabel II). Dit bracht de KMO maat uiteindelijk op 0.82, wat betekent dat de dataset voldoende observaties bevat voor een factor analyse (Field, 2009). De Bartlett's test of Sphericity toont aan dat de correlaties tussen de variabelen groot genoeg was voor een factor analyse (X^2(df 136)=635,26, p<0.001). Drie factoren hadden een eigenwaarde van groter dan één, met een totale verklaarde variantie van 81,4%. De factoren sluiten aan bij de thema's veiligheid en sociale cohesie, voorzieningen en omgang met elkaar. In tabel II zijn de factorladingen groter dan |0.3| opgenomen.

TABEL II. COMPONENTEN MATRIX OP BASIS VAN PRINCIPALE COMPONENTEN ANALYSE[A]

	veiligheid en sociale cohesie	voor-zieningen	omgang met elkaar
Kinderopvang		**0,818**	0,397
Basisscholen	0,513	**0,680**	
Huisartsenpraktijken		**0,925**	
Leefbaarheid	**0,740**		
tevredenheid voorzieningen	**0,875**	-0,329	-0,303
Overlast horeca	**0,651**	0,515	
Overlast jongeren	**0,752**		-0,477
Overlast bewoners	**0,909**		
Woninginbraken	**0,500**		
Overlast op straat	**0,843**		
Eenzaamheid	**0,855**		
Ervaren gezondheid	**0,873**		
Omgang met elkaar	**0,958**		
Saamhorigheid	**0,755**		0,514
thuis voelen	**0,925**		
Contact met bewoners			**0,928**
Tevredenheid bevolkingssamenstelling	**0,949**		

[a] waarden <|0,3| zijn niet getoond.
Vet gedrukt=de hoogste factor lading

Vervolgens hebben we met behulp van Crohnbach's alpha de betrouwbaarheid van de factoren bepaald. De betrouwbaarheid van de drie factoren verbeterde na verwijderen van enkele variabelen (zie tabel III). Een Crohnbach's alpha groter dan 0,7 kan beschouwd worden als betrouwbaar. De α van de factor voorzieningen ligt net onder de grens. Toch hoeft dit voor onze analyse niet problematisch te zijn. We waren opzoek naar de mogelijkheid om het aantal variabelen te reduceren en niet om herhaaldelijk dezelfde factor te meten.

TABEL III. BETROUWBAARHEID SCHALEN

	Variabelen in schaal	Crohnbach's α		Crohnbach's α
Veiligheid en sociale cohesie	Leefbaarheid Tevredenheid voorzieningen Overlast horeca Overlast jongeren Overlast bewoners Woninginbraken Overlast op straat Eenzaamheid Ervaren gezondheid Omgang met elkaar Saamhorigheid thuis voelen Tevredenheid bevolkingssamenstelling	0,94	Leefbaarheid Overlast horeca Overlast jongeren Overlast bewoners Woninginbraken Overlast op straat Eenzaamheid Ervaren gezondheid Omgang met elkaar Saamhorigheid thuis voelen Tevredenheid bevolkingssamenstelling	0,95
Voorzieningen	Kinderopvang Basisscholen Huisartsenpraktijken Tevredenheid voorzieningen Overlast horeca	0,50	Kinderopvang Basisscholen Huisartsenpraktijken Tevredenheid voorzieningen	0,69
Omgang met elkaar	Kinderopvang tevredenheid voorzieningen Overlast jongeren Saamhorigheid Contact met bewoners	0,46	Saamhorigheid Contact met bewoners	0,90

Voor alle drie de factoren zijn de Anderson-Rubin scores bewaard als nieuwe variabele voor veiligheid en sociale cohesie, voorzieningen en omgang met elkaar. Daarna is gekeken of deze nieuwe variabelen gecorreleerd zijn met het absolute verschil tussen werkelijke en verwacht jeugdhulp gebruik. Alleen de maten voor veiligheid en sociale cohesie en voorzieningen waren gecorreleerd met dit verschil en zijn in de verdere analyses meegenomen.

We hebben met behulp van lineaire regressie bepaald in hoeverre het absolute verschil tussen werkelijke en verwacht jeugdhulp gebruik verklaard kan worden. In tabel VI zijn de resultaten van de univariate en multivariate regressie weergegeven.

TABEL IV. VERBAND TUSSEN VERSCHIL IN JEUGDHULPGEBRUIK EN SOCIALE COHESIE EN VOORZIENINGEN

Model	factor	β	95% CI	p	Gest. β	R^2
Model 1	Voorzieningen	0,46	0,04-0,87	0,031	0,38	0,15
Model 2	Veiligheid en sociale cohesie	0,68	0,32-1,05	0,001	0,57	0,33
Model 3	Voorzieningen	0,46	0,13-0,79	0,009	0,38	0,47
	Veiligheid en sociale cohesie	0,68	0,35-1,01	0,000	0,57	

Model 1: Δ werkelijk en verwacht JH gebruik=c + voorzieningen
Model 2: Δ werkelijk en verwacht JH gebruik=c + veiligheid en sociale cohesie
Model 3: Δ werkelijk en verwacht JH gebruik=c + voorzieningen + veiligheid en sociale cohesie

TA BEL V. CORRELATIE MATRIXA

	|Δ| werkelijk en verwacht JH gebruik	Kinderopvang	Basisscholen	Huisartsenpraktijken	leefbaarheid	tevredenheid voorzieningen	Overlast horeca	Overlast jongeren
|Δ| werkelijk en verwacht JH gebruik	1	-0,042	,566**	,418**	,363*	,378*	,506**	
Kinderopvang	-0,042	1	,424**	,746**	-,475**	0,269	0,123	-(
Basisscholen	,566**	,424**	1	,782**	0,167	0,268	,641**	
Huisartsenpraktijken	,418**	,746**	,782**	1	-0,127	0,297	,557**	
leefbaarheid	,363*	-,475**	0,167	-0,127	1	,649**	0,342	
tevredenheid voorzieningen	,378*	0,269	0,268	0,297	,649**	1	,631**	
Overlast horeca	,506**	0,123	,641**	,557**	0,342	,631**	1	
Overlast jongeren	,560**	-0,051	,567**	,308*	,691**	,475**	,571**	
Overlast bewoners	,579**	0,073	,475**	,367*	,659**	,625**	,537**	
woninginbraken	0,021	-0,203	0,109	-0,093	0,253	-0,246	0,184	-(
Overlast op straat	,471**	0,058	,516**	,479**	,516**	,802**	,834**	
Eenzaamheid	,637**	-0,160	,419**	0,258	,605**	,531**	,433*	
Ervaren gezondheid	,632**	-0,198	,418**	0,157	,714**	,419**	,362*	
Omgang met elkaar	,352*	-,313*	0,255	-0,005	,714**	-0,092	,555**	
Saamhorigheid	0,049	-0,262	0,033	-0,142	,513**	-,341*	0,332	0
thuis voelen	0,291	-,310*	0,150	-0,038	,655**	-0,136	,473**	
Contact met bewoners	-0,013	0,336	-0,107	0,055	-0,101	0,276	0,052	-
Tevredenheid bevolkingssamenstelling	,679**	-0,326	,469**	0,123	,708**	,753**	,524**	

*. Significant p< 0.05 (2-tailed).

** Significant p< 0.01 level (2-tailed).

[2] alleen de variabelen die meegenomen zijn in de uit eindelijk factor analyse zijn hier getoond.

	Overlast bewoners	woninginbraken	Overlast op straat	Eenzaamheid	Ervaren gezondheid	Omgang met elkaar	Saamhorigheid	thuis voelen	Contact met bewoners	Tevredenheid bevolkingssamenstelling
,560**	,579**	0,021	,471**	,637**	,632**	,352*	0,049	0,291	-0,013	,679**
0,051	0,073	-0,203	0,058	-0,160	-0,198	-,313*	-0,262	-,310*	0,336	-0,326
,567**	,475**	0,109	,516**	,419**	,418**	0,255	0,033	0,150	-0,107	,469**
,308*	,367*	-0,093	,479**	0,258	0,157	-0,005	-0,142	-0,038	0,055	0,123
,691**	,659**	0,253	,516**	,605**	,714**	,714**	,513**	,655**	-0,101	,708**
,475**	,625**	-0,246	,802**	,531**	,419**	-0,092	-,341*	-0,136	0,276	,753**
,571**	,537**	0,184	,834**	,433*	,362*	,555**	0,332	,473**	0,052	,524**
1	,727**	-0,053	,689**	,644**	,641**	,429**	0,048	,386*	-0,191	,730**
,727**	1	0,097	,778**	,834**	,776**	,538**	0,219	,532**	0,149	,886**
0,053	0,097	1	0,308	0,251	,359*	,490**	,518**	,460**	0,255	,465**
689**	,778**	0,308	1	,634**	,606**	,733**	,544**	,737**	0,228	,697**
,644**	,834**	0,251	,634**	1	,845**	,580**	0,262	,556**	0,005	,847**
,641**	,776**	,359*	,606**	,845**	1	,628**	,326*	,583**	0,091	,859**
,429**	,538**	,490**	,733**	,580**	,628**	1**	,845**	,952**	0,335	,937**
0,048	0,219	,518**	,544**	0,262	,326*	,845**	1**	,843**	,620**	,702**
,386*	,532**	,460**	,737**	,556**	,583**	,952**	,843**	1**	,406*	,915**
0,191	0,149	0,255	0,228	0,005	0,091	0,335	,620**	,406*	1**	0,154
,730**	,886**	,465**	,697**	,847**	,859**	,937**	,702**	,915**	0,154	1**

Meer informatie

dehaagsehogeschool.nl

070 - 445 8888

Mr. P. Droogleverfortuynweg 22
2533 SR Den Haag

DE HAAGSE HOGESCHOOL